

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28 — Cor.
Pe jumătate an 14 —
Pe 3 luni . . . 7 —
Pe o lună . . . 2-40

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40 — franci

Telefon

pentru oraș și interurban
Nr. 760.

REDACȚIA
și ADMINISTRAȚIA.
Strada Zriayl N-rul 1/a

INSERTIUNILE

se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fl.

Manuscrisurile nu se in-
napolază.

ROMÂNUL

Reflexii actuale.

Arad, 30 Noembrie.

În zilele acestea extrem de critice mentalitatea cercurilor conducătoare din Ungaria ese la iveală în deplină golătate, se arată așa după cum noi am cunoscut-o totdeauna, dar, vestind-o lumii, am fost declarați de agitatori ori chiar trădători de patrie. Concepția lor cu statul „maghiar-național-unitar” ce vreau să-l facă din Ungaria, se vedește a fi așa după cum noi am demascat-o într'atâtea rânduri: nu o Ungarie în care toate popoarele conlocuitoare să se bucure de aceleași drepturi, ci o Ungarie cu un singur neam unitar, o Ungarie a ungușilor și numai a ungușilor. Pe concepția aceasta a lor sunt atât de geloși încât sunt gata să inspire diplomației monarhiei cele mai „binevoitoare” intenții pentru compensațiile ce le-ar cere România dela... Bulgaria, numai ca ochii conducătorilor din țara vecină să nu se ațintească nici pe-o clipă asupra noastră, a Românilor din Ardeal și Ungaria. În frunte cu Tisza, sunt gata să bată toba cea mare, să arete că în răsărit avem o aliată puternică, cu o armată strălucită care, pentru serviciile ce le face monarhiei, maghiarimeii, e vrednică de tot sprijinul Vienei și al Budapestei. Tisza fulgeră împotriva opoziției maghiare pentru faptul că aceasta n'ar vedea cu bucurie monarhia angajată într'o luptă pentru România. În toată vremea asta când din coloanele presei maghiare laudele ploauă asupra regatului vecin, asupra gloriosului său Rege, și a oștirii sale, în aceeași presă nu se suflă un singur cuvânt asupra îmbunătățirii situației Românilor de sub co-

roana ungară, ca și când noi nici n'am exista, ca și când o alianță cu România s'a făcut în trecut, se poate face acum, se va putea și în viitor, fără ca să fie nici o pomenire de noi. În ochii guvernelor ungușești noi nu suntem nici în aceste zile critice aliceva decât: „Maghiari cu buze valahe”, cecece am fost de când a început să-i turbure „ideia”. Sunt pe deplin convinși că aspirațiile noastre culturale nu vor fi nici când sprijinite de regatul vecin. Ei doresc gloria României care închide ochii pentru cecece se petrece în regatul ungar, calculează avantajile pe cari le va avea România prin regularea graniței dela sud-est și, în aceeași vreme, aici acasă, execută odioasa bullă papală „Cristifideles”, pun în picioare episcopia intențiată pentru desnaționalizarea Românilor.

Într'adevar trebuie să ai o mentalitate mai mult decât de țure, ca în ceasurile când în apropierea noastră se prăznuiește libertatea națională a atâtor popoare, tu să-ți urmezi politica de struț ori de săcui, care „nu vede n'ade”, și să faurești mai departe la „idee”.

Iasă la iveală în aceste zile grele, fenomenala laudăroșie ungușească, în urma căreia ei se cred un element așa de indispensabil în politica monarhiei și a triplei alianțe, încât sunt siguri că pot face, chiar acum, presiunile cele mai odioase conștiinții naționale ale altor neamuri, fără ca să-i oprească cineva, ori să-i tragă la răspundere. „Tu, iubite Pișta, poți mânca papricășe câte vei voi, te poți îmbăta, tu îmi ești prieten și ești tare al dracului!”

Robii unei idei utopice, bombăști dela fire, ei nu pot reveni la realitate nici chiar în aceste momente grave. Lăsați de capul lor

zeci de ani, să ne învețe câte jocuri noi vor voi, ei acum, când tunul bate prea aproape, nu aud decât tamburinele ce vestesc că mântuirea e în Hajdudorog.

Ori care reprezentant al „națiunii” cetind aceste ne-ar lua numai decât de piept și ne-ar întreba: „La ce realitate să revenim? La noi nu există o chestie a naționalităților. A! țerile poliglote, acele da, acelea pot să se pună pe gânduri serioase, dar la noi nu există decât o chestie a naționalităților”.

La ce realitate să revenim? Cel puțin la realitatea cuprinsă în legile acestei țări, la executarea și amplificarea cinstită a legii de naționalități. Zicem, cel puțin, pentru că pretențiunile drepte ale unui popor de aproape patru milioane, nu mai pot fi mulțumite decât în parte prin legea aceea. Dar nu despre aceasta e vorba în acest articol. Voim să arătăm cum împrejurările grele prin cari trecem, îi desvăluie pe unguși și înaintea străinătății așa cum noi îi cunoaștem de mult.

Elementul „alcătuitor de stat” se arată mai departe că nu e... sincer. Ca și cei din opoziție, nici Tisza, nici altul dintre matadori nu se bucură sincer de întărirea României. Antagonismul între aceste două neamuri se vede că e cu mult mai puternic, decât ca să poată fi acoperit prin... diplomație. În aceeași vreme când presa maghiară cere compensații pentru România, se plânge că statul ungar a uitat să întărească granițele dela răsărit și miazăzi. În aceeași vreme când vede în armata regatului vecin un razim puternic al triplei alianțe într'un război cu Rusia, presa ungușească ține corespondenți noi în Țară cari să-i informeze despre... „discursurile din campania e-

Cum trebuie să zicem...

Dlul prof. Dr. I. Urban Iarnik.

II.)

Așadar: „trebuie” sau „trebuiește”?

„Dacă — ziceți d-voastră — construcțiunea cea din urmă (de pildă: „vascele trebuiește spălate”) ar fi corectă, atunci n'ar fi exact ceea ce se zice cumea verbul „a trebui” ar fi numai și numai impersonal. În colecțiunea „Doine și strigături din Ardeal” dată la iveală de dl Bărsean și de mine, sunt unele exemple ale unei întrebuintări *personale* de p. „tu mie nu-mi mai trebuiești”.

Și înșirați și alte exemple: „nimănui nu trebuiești”, — „că mie nu-mi trebuiești” — s'asa mai departe.

(Tot acolo, drept exemplu pentru întrebuintarea lui *trebuie* cu supinul sau participiul perfect curat, fără *da*:

Dorul tău e mădărit,
Trebuie 'n brațe 'nvelit;
Dorul tău e desmierdat,
Trebuie 'n brațe culcat...

Așadar, nu „trebuie de 'nvelit” sau „trebuie de culcat”).

„Uitându-mă în dicționarul lui Damé — continuați — găsește acolo: „v. imp. devoir, falloir, avoir besoin, être nécessaire” și afară de câteva exemple cari n'au însemnătate aici, este unul: „îmi trebuie bani”, va să zică singularul verbului cu pluralul substantivului. Și ca să fie și mai lămurit, iată în paradigmă la d-sa: „ind. pr. *trebuie* et *trebuiește*!”

„În gramatica dlui Ghița Pop se spune că e un verb *intransitiv*, care se conjugă după *sgudui* și *voi*; și în dicționarul aceluiaș autor tot așa, numai că în loc de intransitiv se zice că-i *neutru*, ceea ce înseamnă tot una. Uitându-mă mai departe în dicționarul dlui, văd acolo: „cum trebuie, îmi trebuie, ich brauche, ich benötige, ich bedarf”, apoi: „îi trebuie bătaie, trebuie să vie...” Va să zică din exemplele aceste par'că reiese că în loc de „intransitiv” sau „neutru”, are trebui să fie și aci „impersonal”. Despre construcțiunea aceasta: „nu trebuie zis, vasul trebuie spălat”, nici pomeneală.

„Din cele spuse până aci, se vede că acela care ar dori să se procopsească cu privire la întrebuintarea acestui verb, se găsește față cu niște indicațiuni cu totul neîndestulătoare și ce e și mai rău, contrare, și aceasta nu numai la mai mulți autori, ci chiar la acelaș autor, după cum se vede la un învățat atât de conștiincios cum ni se pare a fi dl Ghița Pop. Ar fi materie destulă pentru un articol interesant, de s'ar face

istoricul acestui verb în limba română, — unde s'ar aminti și nostima idee ce au avut-o puriștii, cari neputând să tragă și pe *a trebui* din latinește, cum au încercat cu *a iubi* (din *lubet*), au găsit un mijloc potrivit, înlocuind silaba *tre-* prin *de-* din latinescul *debere*, deci: *debeu*, *debe!*”

Este treaba specialiștilor, — și în ce privește isteria limbii românești avem învățați cu autoritate și reputație universală, — e destul să numim pe dl Ovid Densușianu, — ca să ne lămurască asupra fazelor prin cari a trecut până acum în limba noastră verbul *a trebui*. — Eu, ocupându-mă numai de întrebuintarea lui actuală, și punând-o în legătură cu crezia pe care o fac unii apucându-se să decline și *adverbele* („acestea sunt *grele* de priceput”, în loc de „*greu* de priceput”) zicem: „Tot așa se întâmplă cu vorba *trebuie*, care e invariabilă. Și eu trebuie să știu aceasta, și tu trebuie s'o știi, trebuie s'o știi și noi, și ei trebuie s'o știe. Totuși, de câte ori nu ne este dat să cetim că: aceste lucruri *trebuiește* să se facă”... De ce atunci nu s'ar zice și: „acestea *trebuim* să le facem, *trebuiți* să le faceți” s. a. m. d.

Trebuie să recunoșcă că observarea pe care am făcut-o numai în treacă în „Știi românește?” era incompletă. Și exemplele citate mai sus, sunt în această privință doveditoare.

În deosebi citația din versul popular: „Tu

1) Vezi foia „Românului” Nr. 247 din 8/21 Noembrie, — în care îndreptează: La pag. 2 col. 1 rândul 21 *neumintind* în loc de *reamintind*, și col. 2 rândul 2 „de sigur că el nu gresala nu va putea zice”...

lectuală”. Și e de ajuns ca cutare Morit să fi auzit că a vorbit d. Iorga, ca numai decât să alarmeze pe cei cari trag carul greu de plumb al „ideii”, iar aceștia să țipe că... Românii transilvăneni se gândesc la Mihai Viteazul. Și nu numai să țipe, ci „să-și însemne bine, pentru toate timpurile”, că noi suntem Dacoromâni dela țafă, și că asta nu va trebui uitat pe viitor. Astfel că, nenorocii de noi, pentru un discurs al domnului Iorga, ne putem aștepta la cele mai „calde” îmbrățișeri din partea părinților patriei pe zeci de ani înainte. Frumos viitor ne surîde!

Elementul acesta care nu e numai „alcătuitor de stat”, ci și singurul „element politic în Ungaria, nu e, într'adevăr ridicol? Nu e oare chiar elementul care poate deveni mortal pentru tripla alianță? Căci poate cineva presupune ca România să se simtă bine vreme îndelungată în alianța triplă, cu artăgoșii ăștia în spinare? Și se mai poate presupune ca regatul român să stea impasibil, să nu-și formuleze nici o pretenție pentru ușurarea sortii noastre, a elementului românesc din Ardeal și Ungaria, când întărirea noastră în monarhia habsburgică n'ar sluji decât spre întărirea statului de care România își leagă și destinele sale? Nu numai interesul României ci a întregii triple alianțe e ca cei cari pușcă în lună de atâta vreme, să-și aleagă alte ținte, mai rentabile pentru ei, pentru țară, și pentru întreaga înjghebare politică din care fac și ei o zală.

„Vai, libertatea câștigată cu mari victorii de popoarele balcanice, trezesc în toți asupriții dorinți la fel. Dar alta e strălucirea soarelui și alta a lunei”.

Astfel sunt gata să ne răspundă, cu ironie și cu răutate, stăpânii zilelor noastre, după cum tot cu ironie a scris presa maghiară despre... visul lui Mihai Viteazul, vis care ar trăi în capul unor profesori din București.

Nu mai cât aspirațiile noastre nu-s de acum! S'au avut martirii lor de sute de ani. Aspirațiile acestea credem chiar că s'ar fi putut realiza până acum dacă... dacă România le-ar fi cerut în preț al alipirei ei de tripla alianță. Și ar fi ceasul cel din urmă să le ceară acum, pentru că ar prețui pentru neamul nostru mai mult decât ori ce rectificare de fron-

tiară în Dobrogea. Ce-ar spune presa maghiară dacă România în loc de câteva puncte strategice în Bulgaria ar cere, ca preț al alipirei ei de tripla alianță, acum când Rusia cearcă s'o câștige, ar cere depline libertăți culturale, politice și economice pentru Românii din Ardeal și Ungaria? Ar mai vorbi și atunci de un rege înțelept ș'o armată glorioasă?

In jurul bulei „Christifideles”. *Relativ la circulara nunțiului apostolic Rafael Scapinelli privitoare la executarea bulei papale „Christifideles”, anunțăm tuturor ucelor preoți și credincioși gr. cat. români din noua dieceză din Hajdudorog cari sunt îngrijorați de această circulară, că comitetul de 50, ales în marea adunare dela Alba-Iulia, se va întruni în timpul cel mai apropiat ca să iee o hotărîre în această chestiune. Fiecare preot gr. cat. român din dieceza Hajdudorogului să aștepte în liniște deciziunea comitetului de 50, care va fi comunicată tuturor în timpul cel mai apropiat.*

Din parlamentul austriac. În camera deputilor s'a continuat ieri discuția asupra provizoriului de buget. După mai multe discursuri, ia cuvântul ministrul de interne, baronul Heinold, și răspunde la două interelații ce i s'au adresat în chestiunea disolvării constiliilor municipale din Spalato și Sebenico. Accentuează că aici nu poate fi vorba de opresiune ori de persecuțiune. Câtă vreme manifestațiile locuitorilor din orașele amintite au rămas în cadrele cuvenite, nimeni n'a avut nici un cuvânt de obiectat. În demonstrațiile de stradă din Spalato și Sebenico, însă, chiar primarii celor două orașe au rostit discursuri potrivnice monarhiei, un lucru ce statul, mai ales între împrejurările de față, nu-l poate admite. — Ieri a ținut ședință și camera magnaților. Scaunul președințial l'a ocupat principele Windischgraetz. După vorbirea de deschidere a acestuia, referentul Zedlitz face cunoscute proiectele cu privire la pragmatica de serviciu. Dr. Sieghard vorbește despre raportul dintre stat și funcționarii săi. Ministrul Heinold spune că revizuirea și întregirea pragmatice de serviciu nu mai poate suferi amânare. După ministrul de interne mai vorbește baronul Philippovici și apoi ședința ia sfârșit. Cea mai apropiată ședință are loc azi după amiază. Camera deputaților se va întruni Luni.

mie nu-mi mai *trebuiești*” este cu adevărat de natură a deschide asupra întrebunțării verbului *a trebui*, o porțiță pe care eu, ocupându-mă numai de regula generală, am neglijat-o.

În adevăr, este evident că nu s'ar putea zice: „Tu mie nu-mi mai *trebuie*”. Deci iată că în cazul acesta *trebuiește* să folosim acest verb astfel.

De aci însă s'a trecut mai departe, și s'a zis și „aceste lucruri îmi *trebuieesc*”, deși mai corect ar fi, cred, — „aceste lucruri îmi *trebuie*”. Cu alte cuvinte, o excepție tinde a suplanta regula, — și astăzi se zice chiar în mod curent, și nu pare străin, ba e probabil că va intra cu timpul în întrebunțarea obștească: „lucrurile acestea *trebuieesc* văzute”, — „*trebuieesc* bani”, și altele tot așa.

Acolo însă, unde cu adevărat *trebuie* va rămânea întotdeauna impersonal, va fi, după cât pot să-mi dau eu seama despre spiritul limbii, când e în legătură cu alte verbe și nu cu participiul; de pildă în exemplele ce am dat în „Știi românește?” — Eu *trebuie* să știu, tu *trebuie* să știi, noi *trebuie* să știm, ș. a. m. d. Tot așa: *A trebuit* să știu, *a trebuit* să știm, — *va trebui* să știu, *va trebui* să știm, — și nu *am trebuit*, *voiu trebui*, *vom trebui*.

Când însă *a trebui* nu vine în legătură cu verbe, văd că se zice, și limba primește să se zică, și într'un fel și într'altul, așadar: „*trebuie* parale” și „*trebuieesc* parale”, — ba întrebunțarea cea mai deasă înclină spre forma din urmă. Însfârșit, în citația de mai sus, între două

pronume personale, se poate zice numai într'un singur fel: *Tu, mie* nu-mi *trebuiești*.

Acuma, poate că nici din toate acestea, cel care ține să se lumineze pe deplin nu se va alege cu cine știe ce procopseală. Dar eu, în cele ce am avut de observat asupra limbii cum se scrie sau cum se vorbește în vremea de față, am plecat întotdeauna dela principiul că, o regulă de limbă numai atâta timp și intru atâta rămâne regulă, cât timp și intru cât în întrebunțarea ei stăruiesc păstrătorii și propagatorii autorizați ai limbii literare, sau poate mai bine, mai larg zis, *ai limbii culte*.

Majoritatea n'are încă să hotărască în această privință, atunci când cu drept cuvânt: s'ar putea aplica vorba cunoscută a lui Lăpușeanu: căci majoritatea nu se poate ușor constata, în cazuri de acestea, și apoi se poate și *trebuie* să fie readusă, reconvertită, întotdeauna, după putință, dela orice erezii. Dar iarăș, când stăruiește, se poate întâmpla ca păstrătorii limbii culte să cedeze și într'unele. — și atunci nu mai e nimica de zis.

Căci uzul obștesc, chiar în contra gramaticii, a schimbat multe reguli, — dar o regulă gramaticală n'a putut niciodată să schimbe un uz, când el a devenit obștesc.

Sper, acuma, că aceste convorbiri ale noastre nu se vor sfârși aci.

Ion Gorun.

Revizuirea pragmatice de trenuri din Croația. În cercul deputaților croați s'a lătit ieri vestea că ministrul președinte Lukács va așeză în ședința de azi a camerei ungare, că guvernul are de gând să rezolve încă în sesiunea actuală chestiunea pragmatice de trenuri din Croația. După părerea coaliției croato-sârbe, însă, ordinea și liniștea numai atunci vor fi stabilite definitiv, când toate gravaminele poporului croat și sârb vor fi lecuite.

Legea românească — legea ungurească

— Articol final. —

După ce am arătat câteva momente din istoricul dezastrului, ce-l constituie pentru noi înființarea episcopiei maghiare, cetitorul va aștepta acum, cu tot dreptul, să vadă, că față cu acțiunile mari și pe larg concepute, cu stăruință și cu consecvență urmărite, ale părții adverse, ce am făcut noi? Noi, în a căror socoteală s'a pornit toată expediția acestă argonautică.

După cele ce le-am văzut săvârșindu-se la Alba-Iulia, cu prilejul mării adunări populare, la care a alergat atâta lume mână de cel mai curat entuziasm, și după cele ce au urmat după adunare, — căci actele ei au ajuns la Roma abia la trei săptămâni, adevărat după redactarea bulei fatale, — și apoi mai ales după publicarea unei părți a dosarului chestiunii în „Unirea”, — desigur s'ar primi cu mare interes o analiză a „luptei” și a atitudinii noastre, a celor atăcați. Dar eu nu mă gândesc la așa ceva. Aci se potrivesc cu adevărat cuvintele legendare ale marelui Andreiu Șaguna: *Flere possum, sed juvare non!*

Scopul meu nu e nici a plânge, nici a recrimina, fiindcă aceasta nu ajută, deocamdată, la nimic. De aceea, a face istoricul unei zăpăceli pline de enigmatice puncte, și fără de nici un moment înălțător, în ce privește conducerea luptei, asta nu poate intra în gândul și în rostul acestor reflexiuni.

Scopul acestor rânduri este mai curând: a ne da seamă cum stăm noi, românii toți, și mai ales opinia publică românească, față cu marea lovitură ce se pregătește contra unității noastre sufletești, prin înființarea noiei episcopii?

Atunci când autorii acestei mari acțiuni, au reușit să introducă în programul de guvernament o idee a câtorva oameni, și când se urmăresc planuri așa de mari, sub masca unei episcopii, oare *cum* gândim și *ce* facem noi?

Când punem aceasta întrebare nu ne gândim la P. S. episcopi gr. cat., cari au aflat de bine a „rezolva” chestiunea aceasta singuri, fără sinoade diecezane, fără să dea prilej clerului și poporului a se rosti și el, prin reprezentanții săi — pentru că atitudinea episcopatului, pe cât de tristă, pe atât de fără efect, am văzut-o în cele câteva acte publicate în „Unirea” și reproduse — fără nici un comentariu — și în ziarele naționale.

Ci ne gândim la cei, ce pot reprezenta, fără de teamă, liberi și fără preocupărilor strimte, punctul de vedere înalt național, sau cel puțin ar *trebui* să-l represinte.

Și aci este durerea cea mai mare a noastră, că și oamenii, cari fac la noi opinia publică, au fost mai pe jos decât trebuie. Numai așa se poate explica, că documente, ca cele publicate, și fapte, ca cele întâmplăte, au

putut trece la noi, fără să fie judecate după cum meritau.

Să vedem dar, că episcopia cea nouă, care unora li-se pare „*tutul cel mare*”, cu care se vor câștiga victorii pe seama elementului maghiar, iar altora li-se pare *cheia* marelui probleme naționale din Ungaria, cum s'a prezentat în definitiv, și de fapt, în forul opiniei publice românești? Pe scurt zis: ca o simplă chestie confesională, pe tema căreia, stau să se încaiere două tabere adverse, amenințându-se una pe alta, că va lupta până la cel din urmă picur de sânge.”

Nu trebuie să ne gândim însă, — când evocăm acest gest războinic — numai la tinerii svăpăiași, cari sau hărțuit în coloanele lui din Blaj, ci să mărturisim adevărul, pentru a stabili și aci trista paritate confesională, — tot numai din acest punct de vedere a fost privită chestiunea și în foile din Sibiu, ca să nu mai pomenim decât de opiniile vădite în cele două centre de metropolie românească. Și mă gândesc mai ales la un articol, scris evident de un bărbat în vârstă, care caută să pună în scenă și autoritatea celui mai popular român al zilelor noastre, pentru a scoate în relief tesa — că, *uniții sunt sismatici* înregistrând polemica provocată de acest articol a putut constata, cu amară ironie, o foaie șovinistă ungurească: „Grație episcopiei de Hajdudorog, acum românii pot să se clarifice între sine, că oare care sunt șismatici? Uniții sau ortodoxii?”...

Astfel stăm noi în fața unei instituții, a cărei creare înseamnă pentru noi pierderea alor 70.000 de suflete! O pierdere națională aceasta, mai mare decât pierderea avută în luptele războiului civil din 1848, mai mare decât pierderea avută în războiul româno-ruso-turc din 1877, și mai mare decât pierderea de până acum a Bulgariei, în crâncenul război ce-l duce cu glorie contra Turciei zdrocinate.

Astfel stăm și nu se cade să stăm așa!

Nu e aici chestie de catolicism sau ortodoxism, ci e chestie de românism. Nu e aici nici o luptă dogmatică, la care să se încingă toți doctorii și doctorașii de teologie, ci e o simplă luptă națională, cu atât mai vajnică, cu cât să apropie mai mult de altare, și la această luptă se cade să se angajeze, ca apărători, cei mai aleși și mai mari bărbați ai neamului nostru.

Trebuie doară să ne dăm seamă, că legea românească, așa cum se găsește ea, una și nedespărțită, la toți românii de pretutindenea, este un product al evoluției istorice, de pe vremea, când nu erau nici uniți, nici neuniți. Și dacă s'a întâmplat diferențierea aceasta istorică, ea atinge numai domeniul transcendentului, nu atinge însă viața reală, și nu se cade să o atingă, — decât înspre binele nostru al tuturor.

Singurul punct de reală deosebire, care stabilește pentru unii din români, o legătură organică cu Roma, a fost până acum totdeauna de mare folos pentru întreg neamul românesc, ca neam latin, pentru că din contactul acesta au isvorât multe bunătăți culturale pentru toți românii. Rezultatele acestei legături cu Roma constituiesc azi avutul comun și îndeobște recunoscut al întregii culturi românești. Și legătura cu Roma a făcut-o tot aceea *biserica românească* istorică, care de altă parte, la vreme, a desfăcut unele legături avute cu patriarhia din Constanti-

nopol, fără să știrbească caracterul general al legii românești.

Legea românească e un minunat product al timpului, pe care l'am străbătut până acum. La alcătuirea ei așa cum trăește de fapt în sufletul poporului nostru, au contribuit toate veacurile, toate epocile mai însemnate ale istoriei.

Păgânismul străbunilor, și-a păstrat urme din substratul său: *creștinismul latin* al primelor veacuri și-a împregnat adânc caracteristicile sale: *epoca de aur a creștinismului oriental* îi dă tot fastul și tot dramatismul liturgic; bogumismul chiar și-a lăsat în ea oarecari urme; iar *reformațiunea* apuseană i s'a dat cucerirea sa cea mai mare: *limba poporului în sfânta slujbă*.

Să nu uităm nici odată, că biserica românească e un *unicum* în lumea creștină. *Unicum!* Nu e catolicism, dar e catolică; nu e un ortodoxism oriental, dar e și ortodoxă orientală; nu e protestantism, deși a înfăptuit un principiu de reformațiune protestantă: *limba vie, națională în sfânta liturgie*.

Prin aceasta mai ales ne deosebim de toți catolicii apusului, și de toți ortodoxii orientului, cari altfel, în principiile mari ale creștinătății, aproape una sunt. Nu există însă nici biserica orientală care să-și aibă limba vie a poporului, ca limbă liturgică!

Toate au limbi moarte în liturgie; paleoslavă, paleogreacă, armeană veche, sau alte limbi vechi, pe cari poporul nu le mai vorbește, nu le mai înțelege.

În strămtorarea sa biserica a împărțit la noi totdeauna soarta poporului. Și biserica românească poate zice, ca și poporul românesc, cu Bărnuțiu:

„Fosta-am cu Goții, dar nu ne-am făcut Goți; fost-am cu Bulgarii și nu ne-am bulgărit; cu Rușii și nu ne-am rusit; cu Ungurii și nu ne-am uncurit; cu Sașii și nu ne-am nemțit.”

Dar în schimb dela toți cei ce i-a întâlnit în istorie a luat câte ceva, ce i-a priit.

Și cum chestiunea episcopiei ungurești, să învârtă în jurul unei chestiuni de rit, și de limbă liturgică, e clar că în acest punct biserica românească întreagă, fără deosebire de e unită ori neunită, *poate* fi și *trebuie* să fie una, stând aici pe unul și același temelii: *limba națională în biserică?*

Pe temelia aceasta s'a ridicat, ca un monument viu al unității noastre sufletești, biserica românească. Temelia aceasta este garanția cea mai puternică a unității noastre, pe care dacă vrem să o cultivăm și să o dezvoltăm, atunci să vedem punctele cele multe și simțite, ce ne unesc, și să nu căutăm după cele câteva puncte de subtilitate transcendentă, cari ne deosebesc. Însă și unirea cu Roma s'a clădit pe această temelie, ca pe o condiție *sine qua non*, condiție, care, nu ne putem plânge, Roma a respectat-o, cu multă cuviință. Nu numai a recunoscut și a consacrat limba noastră liturgică seculară, ci și alte obiceiuri orientale a noastre le-a grijit cu deosebită religiozitate și le-a păstrat cu un conservatism mai mare decât am fi făcut-o noi, printre cari au fost întotdeauna, și mai sunt, spirite mici pornite spre maimuțarea latinilor. Ba chiar a diferențiat ritul nostru oriental, după caracterul și obiceiurile noastre, în *rit românesc* („rito rumeno”) espreșiune, ce occură chiar și în Bulla „Christifideles.”

Să căutăm deci a ne da seamă de starea adevărată a lucrului și a înțelege, că față cu

pornirea cea nouă, politică de fapt, care amenință biserica noastră, în amândouă ipostazele ei, să ne apropiem tot mai mult unii de alții, și să ne apărăm umăr la umăr. Cum se zicea odată:

„Getrennt marschieren und vereint schlagen”. Mai ales că „schlag”-ul nostru nu e de ofensivă, ci de legitimă și dreaptă defensivă.

De aceea de „șismă” și „șismatici” să nu fie vorbă între noi; cel puțin în viața publică, a *forului* cuvântul acesta n'are loc. — pentru că n'are înțeles între noi. Rămâie acolo unde s'a ivit în manualele de *teologie*, până vor veni ori sonturi mai largi, mai *creștinești* în sensul larg al cuvântului — și pe acele tărâmuri. Dar în viața noastră națională acest cuvânt nu are loc.

La înfăptuirea acelei sfășieri nenorocite a creștinătății, — de care să leagă acest cuvânt, noi românii nu am avut un rol activ și conștient. Un „fatal destin”, zic istoriograful nostru, ne-au pus în zona cealaltă a civilizației omenesti, în care noi, ca neam latin, prin originea sângelui, ca și prin originea încreștinării, — am reprezentat totdeauna o insulă proprie. Ardelenii, cari au încheiat unirea cu Roma, nu sau lăpădat de nici o „șismă”, neavându-o pe suflet; și întors nici ceilalți români ortodoxi, remași în calea, în care s'au trezit, n'au socotit pe uniți ca pe niște „eretici” sau „șismatici” — afară bine înțeles de mentalitățile tradiționale din cler — ci i-au socotit ca ceea ce erau: Creștini de legea românească uniți cu Roma.

Chiar și acești uniți, în momentul când încheiau unirea, mărturiseau tare și apăsător:

„Însă întru acest chip ne unim... cum pe noi și rămășițele noastre din obiceiul bisericei noastre a răsăritului să nu ne clătească”.

Precum într'un gest se cuprinde o idee, așa în aceasta atitudine de moment, se învederează o situație permanentă. Pe când își întindea dreapta de pace spre Roma, cu care nici odată n'ar fi voit să se învrășbească, pe atunci mâna stângă și-o așeza pe vechile așezăminte ale răsăritului, cu cari s'au pomenit și pe cari le-a îndrăgit. Astfel răstignită între aceste două zone ale creștinătății biserica românească ni-se înfățișează — prin unire — ca o punte de aur între răsărit și apus, îndepărtate prin vitregimea vremilor unul de altul.

Atitudinea aceasta de *cumpenire* între două lumi este în tot decursul istoriei proprii neamului nostru românesc, și chiar și în aceste zile, de grele încercări, prin cari trecem, neamul nostru ca și atunci, nu ne dă altă înfățișare, decât pe cea a omului chibzuit, pacnic și făcător de pace, care vrea să țină drept cumpăna dreptății între cele două lumi, pornite cu vrășmășie una asupra alteia.

E grea, negreșit, aceasta situație de a fi cum se zice „*zuinglein an der Waage*” dar e frumoasă și vrednică de a face toate încercările pentru a o plini frumos.

Și dacă îi este dat neamului nostru vre-un rol în istoria omenirii, acesta este rolul lui, de a fi „punte de aur între răsărit și apus” — spre a consacra singura espreșiune frumoasă folosită de P. S. Episcopi uniți în scrisorile lor către Roma („Unirea” nr. 97.)

În lături, deci, cu toate zizaniile interne și cu toate frecările nedemne ale hărțuielii dintre frați! Fiind o chestie mare națională chestia ce ne preocupă, trebuie să o tratăm și să o servim ca atare. Orice considerații strimte trebuie să dispară în fața orizontului

larg de primejdii, ce se deschide, pentru unii ca și pentru ceilalți.

În fața primejdiilor mari toate ființele au instinctul concentrării. Numai noi să fim lipșiți de acest bun simț?

A continua cu întâpșelile confesionale, înseamnă o totală *disoluție* ceea ce numai dușmanul ne-o poate voi.

După multiplele „soluții”, cari s'au dat, trebuie să accentuez că prima și indispensabilă *soluție* este aceasta: *să nu facem disoluție ci consolidare*. Toate celelalte ni-le va da nouă dragostea de neam, dragostea de biserică, dragostea de frate, care să ne călăuzească, mai ales acum, în pragul zilelor istorice.

P. B. L.

Discursul d-lui dr. A. Vaida

rostit în ședința de ieri a camerei ungare.

A r a d. 30 Noembrie.

Dupăcum am amintit ieri, în firul discuției la budget a luat cuvântul al doilea orator român, d-nul dr. Alexandru Vaida-Voevod, deputatul Arpașului. D-sa a rostit unul din cele mai frumoase discursuri parlamentare din câte au răsunit în camera ungară. Cu străluciri retorice de-un efect admirabil, cu un aparat de argumentație inextricabil, d-sa a înlăntuit perfect atenția camerei timp de peste o oră, aducând înălțime, prestigiu și conținut în discuția ce amenința să se peardă în nisipul urâtelor interese de partid ale guvernului. Lupta pornită în actualele mari momente de deputații noștri a prins pe neașteptate un avânt plin de putere și sântem convinși că efectul ei se va resimți pretutindeni, unde se cumpănesc serios gravele stări de bolă din organismul statului nostru.

Dăm la vale întreg, tradus după însemnările stenografilor, discursul d-lui Vaida:

D-nul Vaida, a urmat, dupăcum am anunțat ieri după deputatul Ștefan Rakovszky.

Dr. A. Vaida: Onorată Cameră! Partidul național s'a întors în cameră „deși redus, dar înfrânt — nu”. (Citat din poetul maghiar Vörösmarty. Nota Red.) Deja în sine faptul, că alegerea celor cinci deputați români a reclamat mai bine de 10 vieți de alegători, ne impune datoria să ne ridicăm cuvântul în aceste clipe de însemnătate istorică și să ne spunem părerile în auzul țării și al parlamentului. Noi prin asta, vrând nevrând, facem un bun serviciu și guvernului, dupăce — deși nu vom altera luând cuvântul caracterul de parlament trunchiat al camerei — dăm totuși ocazie guvernului să poată invoca prezența și a deputaților din opoziție.

Deja de ani de zile s'au făcut încercări pentru încheierea unei păci cu naționalitățile: îndeosebi cu românii — adevărat că nu cu noi, cu agitatorii trădători de patrie, ci cu alte elemente, despre cari se presupunea că sânt mai ușoare de dezarmat și mai inclinate spre pace. Au avut loc năzuinți de natură, care nouă nu putea să ne strice, ungușilor nu putea să le aducă vre-un folos, dar ar fi ușurat fără îndoială situația guvernului. Toate aceste încercări au dat însă gres.

Năzuinți corecte, însă, n'am văzut în acest scop și nu putem da nici o însemnătate serioasă încercărilor de până aci. Pentrucă, e zadarnică orice locvacitate, e zadarnică orice sporovăială teoretică, câtă vreme statul ungar nu va avea organul necesar, care să poată traduce și în faptă o pace consfințită pe hârtie.

Zadarnic vom căuta un astfel de organ, — nu-l vom putea descoperi. Se spune, că să ne

impăcăm cu naționalitățile, îndeosebi cu românii. Națiunea ungară — conform legii XLIV din 1848 — o formează colectivitatea tuturor cetățenilor. Noi românii nu sântem certați cu noi înși-ne și nici cu frații noștri unguri. Poporul nostru e întreg de partea noastră și oricât ne-ați porecli agitatori, oricât ni-ați striga că sântem trădători de patrie, sufletul poporului nostru, opinia publică e de partea noastră și nu de partea celor ce convin să facă guvernului serviciul, că în ciuda faptului că sânt fiii poporului nostru, s'au năimit guvernului.

De o pace cu statul nu poate să fie vorba, dupăce statul e o ființă virtuală și o ființă care ar putea să intre la tratative în mod concret. Poate să fie deci vorba numai de naționalitatea ungurească, așa dupăcum o aminteste legea XLIV, din 1867.

Să analizăm puțin noțiunea asta și vom conclud, că această naționalitate ungurească etnică nu e solidară: n'are azi factori autorizați, cari în numele ei, să poată traduce în faptă o pace încheiată pe hârtie. Dacă noi, urmând sfaturile contelui Tisza, președintele Camerei, am fi intrat în partidele din opoziție, atunci — chiar dacă am fi încheiat pacea — nimeriam cum a nemerit orbu Brăila, ba și mai rău, pentrucă făceam și noi opoziție alături cu partidele ungurești din opoziție și păteam, din mila ciustitului domn Pavlik, întocmai ca ele.

Z. Farkas (întrerupând): Da, dacă ați fi suat din trâmbit!

Dr. A. Vaida: A încheia o pace naționalistă cu opoziția — e absurd. Dar tot aceiaș ar fi situația, dacă ar fi să încheiem o pace cu guvernul, pentrucă în Ungaria partidele guvernamentale și guvernele au o viață scurtă ca efemeridele; la amiazi încă se răsiață în soare, seara însă se sting la suflarea cea dintâi a hoarei. Noi am văzut dispărând puternicul partid liberal, am văzut asimțând coaliția și vedem acum în șeaua puterii pe nou născutul partid al nuncii, precum și expresia lui — guvernul actual. Dacă încheiam pacea cu partidul liberal, acesta n'ar fi avut timpul fizic să o execute. Dacă încheiam pacea cu coaliția, noi era să fim acuma „die blamierteu Europäer”.

Dacă încheiam pacea cu dv., se putea întâmpla ca dv. — după ce și așa în curând trebuie să vă luați catrafusele și locul o să vi-l ia un partid cu totul nou — era zadarnică pacea. (Ilaritate).

Președintele (sună): Rog liniște!

Dr. A. Vaida: Nu fiți atât de încrezuți; parlamentul coaliționist era doar și mai încrezut și spuneți-mi unde este el azi. — nu-i văd nici un membru în camera asta.

Ori, poate, să încheiem pacea cu parlamentul, ca cu închipuitorul constituționalismului?

Dar, iată, caut pe reprezentanții națiunei politice ungurești și văd, că naționalitățile nemaghiare sânt reprezentate aici numai de 8, zi opt membri, — și caut apoi pe reprezentanții milioanei poporului unguresc, dar pe aceștia în genere nu-i pot descoperi nicăiri, pentrucă ei sânt, la rândul lor, scoși cu forța din cameră. (Vii protestări.)

Cu dragoste grăind, — dv. doar, cei mai mulți, sânteți aleși în tinuturi naționaliste, dar nu pentrucă ați fi fost din vre-o dragoste deosebită, ci fiindcă ați fost aleși cu obișnuitele și prea cunoscutele mijloace, cari sânt în uz la noi încă din 1867. (Vii protestări.)

Parlamentul acesta trebuia să urmeze. M'a cuprins un sentiment ciudat, când azi vară mă dasem jos din tramvai ca să viu în cameră și acelaș sentiment mă stăpânește și acuma, ori-decâteori intru aici. Un sentiment, pe care nu-l pot caracteriza altfel, decât că ne stăpânește totdeauna când părăsim străinătatea, — e sentimentul de patrie acesta, așazisul Heimatsgefühl.

Imi părea paradoxal acest lucru și m'am supus unei analize psihice, ca să aflu în ce chip poate să se trezească sentimentul acesta în mine? Și am aflat că mi-l inspiră mulțimea jandarmilor, cordonul lor, peste care trecem întocmai ca regii când merg în cetățile lor, — aceasta e împrejurarea care trezește în mine sentimentul zis Heimatsgefühl, pentrucă sânt doar atât de obicinuit cu ea din trei alegeri, dela Sătmar până jos la granițele României.

în toate circumscripțiile în cari numai am umblat, fie că eram numai agent electoral, fie că eram însu-mi candidatul, pretutindeni vedeam acelaș tablou, pe care ni-l oferă azi parlamentul.

Un glas din dreapta: Trebuie să se facă ordine!

Dr. A. Vaida: Da, — trebuie să se facă ordine! Dar constituția acestei țări, n'a fost vreme de 40 de ani întemeiată pe patriotismul cetățenilor și nici pe respectul de lege, ci a fost susținută numai prin forța baionetelor. Dupăce baioneta, chiar dela începutul erei constituționale, simbolizează un întreg sistem de îndreptat împotriva noastră, e numai natural că lucrurile au ajuns până acolo, ca și parlamentul, — și locul de întrupire al deputaților, aleși în asemenea împrejurări — să înfățișeze acelaș tablou, pe care ni-l arată toate centrele circumscripțiilor cu ocazia alegerilor. Era necesar acest lucru, de dragul ansamblului chiar, pentrucă în acest chip am intrat în cameră noi deputații nemaghiari, dela restabilirea constituționalismului și până astăzi.

Când guvernul actual a recunoscut păcatele guvernului coaliționist, a promis că le va îndrepta și că va pregăti terenul cu scop, ca în sufletul maselor, între cetățenii nemaghiari, să deștepte o predispoziție necesară pentru încheierea păcii din partea generațiilor cari ne vor succeda. Speram acest lucru cu atât mai mult, cu cât contele Ștefan Tisza a accentuat în multe din vorbirile sale în 1910 necesitatea împăcării cu naționalitățile. Și ce-am experiat? Experiem, că începând dela alegeri și până la ziua de astăzi guvernul s'a purtat față cu noi direct dușmănos și pe noi, pe cei „cu buze nemaghiare”: români, slovaci, sârbi, nemți și ruși, ne-a tratat — nu ca pe cetățeni unguri. (Sgomot.)

Președintele: Rog liniște!

Dr. A. Vaida: ...ci ca pe dușmani, (Sgomot și protestări.) Onorată Cameră! Noi eram de credință că guvernul — vrând să-și câștige lauri sempervirenți — a avut poate nevie de acest lucru, înfrunșetând prin el și făcând ca opinia publică ungurească să uite toate gesturile norocoase și toate greselile ce a făcut împotriva partidelor ungurești și a poporului unguresc. Mai târziu ne-am convins apoi, că procedul guvernului are nu numai înțelesul ăsta, ci el a fost practicat și pentru motivul, că reprezentanții puterii sânt mari când e vorba de ispitiri și de succese retorice, dar nu fac nimic pentru traducerea și în faptă a dorințelor lor retorice. (Sgomot.)

Un glas (în mijloc): E adevărat lucrul ăsta?

Dr. A. Vaida: Și nici nu pot s'o facă asta, on cameră, pentrucă întregul sistem e atât de consolidat astăzi, s'a întărit atât de mult încât e imposibil să mai îndupleci pe factorii chemați să practice legea, ca să o practice așa dupăcum trebuie practică ori și ce lege. (Sgomot.) S'a întărit prea mult șovinismul: a devenit sistem azi, ca tuturor celor ce calcă în picioare legea de naționalitate — dela ministru și până la cel din urmă notar de pe sate — să li se recunoască un merit patriotic și să fie sârbătoriți de opinia publică ungurească, atât de cea localnică cât și de cea generală. (Sgomot.)

Dr. T. Mihali: Adevărat! Așa este!

Întrepereri: Nu-i adevărat! Totul e numai agitație! (Adevărat! Așa-i!)

Dr. T. Mihali: Dv. faceți agitație! Dv. agitați țara! (Sgomot mare. Președintele sună.)

Baronul G. Podmanczky: Dv. agitați (Așa-o!)

Președintele (sună): Rog liniște! Invit pe d-nul deputat Mihali să nu tulbure prin întreruperile d-sale liniștea camerei. (Aprobări.)

Dr. T. Mihali: Nu ne provocați! (Sgomot mare.)

Președintele: Pe d-nul deputat Mihali îl chem la ordine! (Vii aprobări.)

Dr. T. Mihali: Mă rog.

Dr. A. Vaida: Onorată Cameră! Aici e legea lui Apponyi și aici e ordonanța relativă la instrucția religioasă. Cu aceasta nu se atinge alt scop, decât că în loc să progreseze maghiarizarea, în loc să se trezească față de ideea maghiarismului simpatia marilor noastre mase,

— 60 — atăta numai ura în sufletul naționalității lor împotriva statului ungar. (Sgomot și protestări.)

Nu fac numai cu constatarea asta, on. cameră. Au existat bărbați de stat maghiari cu roluri de conducători și bărbați politici, cari au făcut deja de mult constatarea asta. (Intreruperi: Cine?) Un astfel de bărbat, spune, de pildă, următoarele (citește): „Legea aceasta se execută dimpreună cu diferite dispozitii, cari nu folosesc nimic în practică, prezintă însă o anumă aparență a succesului și au un efect provocător și supărător pretutindena. I-a pus vârf acestei împrejurări o ordonanță ministerială, care — adaog — e bizarea unei ordonanțe de mai înainte și rămase pe hârtie, dar care ordona, ca instrucția religioasă în școlile de stat, măcar în mare parte și între toate împrejurările să se facă în limba ungurească.

„Stimați domni! Nu preget a declara că eu o astfel de modificare a legii, executarea ei cu astfel de șicane, precum și publicarea acestor fel de ordonanțe cred că constituie o mare greșală; (Adevărat! Așa-e!) eu nu preget a declara, că socot necesară îndreptarea acestor fel de greșeli. Eu cred a fi necesar, ca în caz, când recunoaștem pe seama fiecărei naționalități dreptul de a propune religia în limba ei maternă, să acceptăm și adoptăm cu un deplin liberalism, cu o deplină echitate acest lucru. (Aplauze și aprobări vii și îndelungi.) pentru că sunt convins, că noi, forțând o parțială instrucție ungurească a religiei, n'am făcut nimic pentru fortificarea cauzei naționale ungurești, (Adevărat! Așa e!) ci dimpotrivă am mână într-o tabără dușmănoasă pe sute de mii de inși, cari până acum se alipeau la noi și erau dornici de dreapta noastră de pace”. (Voci: Cine le-a spus asta! Cine e?)

Credeti poate, stimați colegi, că doar vre-un trădător de patrie de pânura lui Alexandru Vaida să le fi spus asta? (Ilaritate.) Nu, on. cameră, spus-lea cu ocazia când s'a născut și constituit partidul muncii, contele Ștefan Tisza, în Arad. (Vii ovații.)

E regretabil, on. cameră, că din vorbele astea nu și-a tras consecințele nici contele Ștefan Tisza, nici guvernul și nici parlamentul. Legile și ordonanțele de categoria celor ale lui Apponyi ne vexează și astăzi ca și mai înainte, când nu se născuse încă partidul muncii. Ce trebuie să deducem de aci? Aceia, că nu e exolus ca contele Ștefan Tisza să dorească în teorie pacea; se poate, că chiar și dv. vi-ar plăcea să domnească în acest loc relațiile prietenești și frățești cele mai frumoase între naționalități, (Așa-i!) dar nu putem să ajungem mai departe decât visările deșarte; nu sânteti în stare să concretizați baza pentru infiriparea păcii, ori poate simțiți n'aveți forțele, n'aveți autoritatea necesară pentru a traduce acest lucru și în faptă împotriva șovinismului dv. propriu. (Așa e!)

Să nu credeți, on. cameră, că numai astea ar fi doleanțele noastre; guvernul actual a păcătuit cu mult mai mult împotriva noastră, decât ar putea să se însire în firul unui discurs parlamentar. (Așa-i! Adevărat! — pe băncile deputaților naționaliști).

Eu am atins abia ordonanțele privitoare la limbă, catechizarea și păcatele pe terenul instrucției, neexecutarea legii de naționalitate, forțarea legilor școlare ale lui Apponyi, — și nu voi să continuu dezvoltarea acestor probleme insirând și alte cazuri.

Dar, on. cameră, guvernul nu s'a mulțumit cu atâta nu s'a mulțumit să mențină numai continuitatea șovină, ci — că în ce chip, noi nu putem să știm, — a știut să stoarcă, a reușit la Viena și la Roma — exploatănd bătrânețea sfântului părinte și lipsa de experiențe în ce privește relațiile din Ungaria a secretarului de stat Merry del Val, — a reușit să obțină episcopie de Hajdudorog; episcopie ungurească cu limbă vetero-cișna.

Nouă nu ni se aducea prin acest lucru nici o atingere, on. cameră, pentru că noi înțelegem juste pretenții ale altora și dacă există aievea gr. catolici unguri ori români maghiarizați, ori greco-catolici ruteni, de ce nu li s'ar da posibilitatea de-a se organiza în cadrele unei episcopii separate. (Miscare.)

Dar, on. cameră, cea ce a cauzat adâncă amărăciune în sufletul poporului nostru, a fost împrejurarea că guvernul de nobis sine nobis pur și simplu a răpit diecezei noastre mitropolitane și comune curat românești. Măcar că mitropolia noastră a fost organizată ca unitate prin sfințenia cuvântului regesc, prin Ecclesiam Christi și ordiu regesc și iată că acum se procedează față de noi, înocmai cum procedează Germania și Franța când e vorba să împărțească în Africa un teritor, când injugă vre-o seminție sălbatică; trag pur și simplu o dungă pe hartă și zic: aceștia sânt sălbaticii tăi, aceștia sânt sălbaticii noștri.

Așa a făcut și cu noi guvernul ungar. (Protestări.)

E natural, că reacțiunea nu putea să fie alta, decât adâncă amărăciune și adâncă deprimare ce se observă azi în satele românești. Până acum aveam ilusia, aveam credința, că și Roma e un razim al conștiinței noastre naționale și că Roma va fi totdeauna o sprijinitoare a cultului noastre naționale. Acum s'a risipit iluzia asta, — avem cu o iluzie mai puțin. Dar să nu credeți că șovinismul ar fi câștigat ceva pe urma acestei împrejurări, ci dimpotrivă, numai idealul nostru național a putut să câștige, căci conștiința națională a fost deșteptată și în comune, în cari până în prezent nici vorbă nu putea să fie de conștiința națională și oamenii accia sânt mai curând gata să-și părăsească vechea religie decât să se lapede de limba lor națională. E foarte regretabil că în chipul acestei guvernului promovează, în locul păcii, până și în cel din urmă sat din Sătmar, neliniștea și nemulțumirea.

On. Cameră! O chestiune care are martiri nu e o chestiune pierdută. Care a fost prima consecință a bulei „Christi fideles”? Ea a avut ca urmare că comunele cari au să formeze noua episcopie au simțit nedreptatea ce s'a comis cu ele, și întâi de toate ele au adresat scrisori de protestare autorităților lor superioare. Aceasta s'a întâmplat și în Giurgeu. În tractul protopepesc din Giurgeu s'au adunat multe iscălituri de protestare cari aveau să fie înaintate metropolitului dela Blaj.

E interesant a se vedea cum a ajuns administrația în posesiunea documentului de protestare din Giurgeu. Avem în Ghimeș un protopop bătrân, un moșneag de peste 90 de ani Gavril Ciobotar. Deodată se pomeneste în casă cu pretorul, însoțit de un jandarm înarmat până în dinți. Pretorul scoate din buzunar o scrisoare, pe care bătrânul Ciobotar o trimisese mai înainte oficiului protopepesc din Giurgeu, și întrebă pe bătrânul înspăimântat dacă-i dă voie să o deschidă. Inchipuți-vă acum domnilor, situația bătrânului, surprins așa deodată cu vizita pretorului și cu epistola trimisă de el însuș la Giurgeu. (Miscare.) La aceasta solgăbirăul a deslăcut scrisoarea și astfel a dat de urma scrisorii de protestare care avea meniția să ajungă la Blaj.

Sfârșitul a fost că au fost târați pe banca inculpaților, pentru agitație împotriva confesiunilor și-a instituțiilor de stat, cu toate că n'a agitat nimenea, ci voiau numai să fie lăsați în pace cu legea lor veche și în organizația lor bisericească. Au fost totuși acuzați următorii:

Ilie Câmpcan, protopopul român gr. cat. din Giurgeu, Gavril Ciobotar, protopop monaghenar și notarul tractului protopepesc, Dona-Donescu, tot așa primcuratorul bisericii din Voșlab, Dumitru Blaga, primcuratorul din Lovas, Ilie Bucur, precum și economii din Ghimeș: Gheorghe și Gavrilă Colceriu. Aceștia au fost puși în acuzație cu toții. Și n'ajunge atâta șicaneare, — mai vor să târască în fața judecătoriei încă vre-o 210 români din Voșlab și 59 de români din Ghimeș.

Președintele (sună): Trebuie să rog pe d-nul deputat să binevoiască a vorbi mai răspicat, pentru nu pot urmări, nici cu deplina încordare a facultății mele auditive, cea ce spune. În deosebi când cetește. Binevoiti a continua mai tare.

Dr. A. Vaida: Ziarul „Székelység” o fițică ce apare în Ciucsereda, serie în numărul ei 35 următoarele: „Avem din loc confidențial informația că agitația românească își are deja mar-

tirij. Fișpanul Gyalokay a făcut un energic raport ministrului președinte în cauza de notorietate publică și ministrul președinte, la dorința expresă a fișpanului, a și casat ajutoarele de stat ale lui Ilie Câmpcanu și A. Boieriu, pe motiv că numiții au dovedit o atitudine potrivnică statului. Sântem convinși că fișpanul Gyalokay nu se va mulțumi cu capetele celor doi preoți de frunte, ci încurând va urma și reglementarea exemplară a Ciobotarilor”. (Vii aprobări, Sgomot.)

Președintele: Cer liniște!

Dr. A. Vaida: Dacă dv. aprobați lucrul ăsta, apare clar care este starea spiritelor începând dela pomenita fițică și până în sus la camera deputaților. Dacă e corect așa, dacă asta va să zică pacea, când acesta e tratamentul ce se aplică față de doi protopopi, — deși unul, Câmpcanu, are opt copii și celalt Dona-Donescu tot opt copii, iar Ciobotar e trecut de 90 de ani — că li se ia ajutorul de stat pentru că în calitate de greco-catolici au voit să protesteze la arhiepiscopul lor împotriva anexării lor la Hajdudorog. Dacă e corectă procedura asta, mă bucur foarte mult, căci în felul ăsta vă dați în cel mai plastic chip sentimentele și concepția cu totul pe față, probând afirmațiile mele, că dv. vi-ați pierdut simțul de drept.

Președintele (sună): Rog liniște!

Dr. A. Vaida: Tot așa a făcut guvernul și cu sârbii. Cu multă ușurătate a fost disolvată autonomia bisericii sârbești (Protestări.) chiar în împrejurările actuale, pentru că vreme de decenii întregi n'au găsit alt prilej și astfel acum a trebuit să se întâmple și lucrul ăsta. Firește, când comunele bisericești sârbe au protestat și dezvoltă o rezistență pasivă, vedem cum ziarul Pester Lloyd constată cu indignare oficială și anume că: „Aus dem Süden unscres Landes treffen Nachrichten ein, die darauf schliessen lassen, dass serbische Kirchengemeinden der königlichen Entschliessung gegenüber, die die Suspendierung der serbischen Kirchenautonomie verfügt hat, ofene Renitenz üben, und dass dieses Verhalten au offenbar auswärtige Einflüsse zurückzuführen sei”.

E foarte trist, on. cameră, că atunci când guvernul comite câte-o greșală, după care urmează reacțiunea, tîmbrează pe sârbi de trădători de patrie, și că sunt instigați din afară, iar nu din partea guvernului, apoi totodată guvernul se provoacă la decisul regal (königliche Entschliessung) și se acoperă cu paliul regelui (Contraziceri.)

On. Cameră! După acestea trec acum la o altă chestie foarte caracteristică, ca să demonstrez, că ce inseamnă în Ungaria libertatea confesională, dacă cumva nu mi-ar fi reușit să vă conving prin cele ce le spusei tocmai acum.

Acum cinci ani Dimitrie Silaghi, un proprietar cu bună stare și cu autoritate din Samisău, comitatul Sătmarului, a ridicat o cruce pe locul, unde și mai înainte era o cruce de lemn. El ridică o frumoasă cruce de marmoră, asezată pe fundament de țiglă și piatră de nisip. Natural, că această cruce a fost ridicată, dar atunci autoritățile administrative au intervenit pentru motivul, că respectivul nu ceruse permisia autorităților și din această cauză a fost pedensit la o amendă de 50 cor., provocându-l totodată să depărteze inscripția românească de pe cruce, care avea textul din scrierile lui Ioan-Gură-de-aur: „Să grăbim a veni în ajutorul iubitilor noștri răpoșiți nu cu lacrimi, ci cu rugăciuni și jertfe”. Eu cred, că această inscripție nu e panslavă, nici daco-română și nici agitatorică, cu toate aceste autoritatea administrativă a confiscat-o și a ordonat lui Silaghi să radă imediat pe cheltuiala proprie inscripția, pentru că în caz contrar ea, autoritatea administrativă, va dispune să fie rasă.

Chestiunea aceasta e acum de vre-o 5 ani în curs și de vre-o 3—4 ani zace în ministerul de interne fără a fi rezolvită. Spre cinstea dlui președinte și ministru de interne fie sous că atunci când președintele clubului nostru parlamentar, d. dr. T. Mihali s'a plâns dlui prim-ministru, acesta a declarat, cu vădită revoltă în glas, că ni-s'a făcut o nedreptate și a promis că va lua fără întârziere cuvenitele măsuri ca șicanele să înceteze. Simț cu adevărat creștinesc a dovedit atunci d. ministru președinte,

dar, curere, simțul lui n'a stat în proporție cu puterea de care dispune. D. ministru a înștiințat, printr'un act oficios, pe d. Mihali că a luat măsuri. Actul din chestiune sună astfel (ce-teste):

„Budapesta, 24 Septembrie 1912. Domnule deputat! Din incredințarea Excelenței Sale dlui ministru de interne îmi iau voie să vă fac cunoscut că în chestiunea lui Dimitrie Szilágyi locuitor în Sanislău, care a ridicat o cruce în comuna sa, d. ministru a anulat partea aceea a hotărârei adusă de prefectul comitatului, care dispune înlăturarea inscripției românești. Priemiți asigurarea deosebitei mele considerațiuni. Indescifrabil, șef de secție în minister. Sigilul ministrului de interne etc.”

On. Cameră! După acestea am crede că un ministru președinte și în același timp ministru al internelor va avea în Ungaria atâta putere ca de fapt să-și ducă la îndeplinire hotărârea. Ei bine, dacă dela 24 Septembrie până astăzi a trecut mai bine de două luni, și chestiunea nici până azi nu e rezolvită.

Ce dovedește acest lucru? Dovedește că chiar și în cazul că ministrul președinte și ministru al internelor ar avea bunăvoința să ne asculte una sau alta din multele noastre plângeri, n'are nici puterea și nici autoritatea ca să învingă șovinismul subalternilor. (S g o m o t.)

(Scaunul președinției îl ocupă vicepreședintele Junkovich Béla).

Avem încă nenumerate gravamine, voi înșira însă numai câteva din ele.

Românii din Timișoara au cerut prin d. avocat Emanuil Ungureanu, să li se dea concesiune pentru înființarea unui fond de pensii pe seama ziariștilor români și au rugat pe ministrul de interne să aprobe statutele societății fondului de pensii. Petițiunea Românilor a fost respinsă prin decisele de sub nr. 41.604—1903 și 181.797—1911, așa dar și pe timpul guvernului actual. Tot așa a fost refuzată, prima oră în 1906 și apoi în 1911 și a doua rugare a Românilor timișoreni de a li se concede colectarea capitalului necesar pentru ridicarea unei episcopii românești în orașul lor. Tot așa li s'a refuzat cererea de a colecta bani pentru ridicarea unui palat cultural în Timișoara. Și tot așa ne va fi refuzată și cererea — de asta suntem siguri — de a porni o colectă pentru internatul ce avem de gând să ridicăm în Budapesta, fiindcă, natural, și aceea e chestiune politică, și aceea e dacoromânism că nu voim să lăsăm să ni se prăpădească tinerii cari trăiesc în capitala Ungariei, mâncându-și sănătatea în camere murdare, ci dorim să-i strângem pe toți la un loc într'un internat și să le ușurăm traiul. Dar și acesta e iredentism daco-român și prin urmare nici nu ni se poate concede.

Așa stăm cu chestiunea aceasta și în Cluj și în țara întregă....

Cu ocaziunea desbaterii bugetului în comisiuni, d. ministru al agriculturii a promis că va continua și în viitor acțiunea de colonizare și expropriere în ținuturile locuite de naționalități.

E foarte trist că statul, câtă vreme pe Unguri îi desmiardă și protejează pe toate căile, pe noi, pe nemaghiari, ne persecută și ne scurtează în toate. (Sgomot și contraziceri).

Președintele: Rog pe d. deputat să abstea dela asemenea insinuații. (Aprobări).

Dr. A. Vaida: Eu am dovedit, mai mult nu pot face.

Președintele: Il fac atent pe d. deputat că, în înțelesul regulamentului intern al camerei, față de admonițiile președintelui nici o observație nu poate avea loc. Vă rog să continuați.

Dr. A. Vaida: Dvoastră știți foarte bine că guvernul cumpără moșii pe banii statului, expropriindu-ne pe noi din bunul nostru strămoșesc, numai ca să scalde în lapte pe coloniștii unguri... (Sgomot mare și întreruperi în dreapta și centru.)

Președintele (sună): Rog liniște!

Dr. A. Vaida: E nespun de trist că politica statului se razimă pe astfel de temelii. Statul ar trebui să fie și pentru noi patrie dulce și nu mașter îndreptat împotriva noastră.

Dar să nu credeți că prin politica aceasta faceți un bine maghiarimei. Nu, on. cameră! Pentru că coloniștii Dvoastră sunt întocmai ca plantele din paturile calde, pe cari le puteți ține sub sticlă, le puteți împrumuta căldura trebuitoare ca să se desvolte și se vor desvolta cât timp le veți îngriji, dar numai atât; poporul nostru însă-i ca bradul de munte, fie acela Român, Slovac sau de ori ce altă naționalitate nemaghiară, pe cari nu le protejează guvernul ci le persecută... și credeți-mă că atunci când va veni rândul la concurență liberă, noi vom ieși învingători asupra acelor pe cari i-a stricat guvernul cu desmierdările-i continue. (Adevărat! Așa este! — în centru). Pentru că o națiune numai în luptă se poate oțeli, prin protejări și desmierdări, nu crește și oțeli, ci numai strica se poate. Am convingerea că în lupta pentru existență, cu toate că o simțim foarte dureros, politica guvernului nouă ne face servicii bune, iar maghiarimei îi face cel mai rău serviciu, slăbind-o și deschizându-i calea peirii. (Mișcare).

Guvernul a găsit acum, când întregul Balcan e cuprins de flacări, momentul cel mai potrivit ca să răpească drepturile autonome ale grănicerilor năsăudenii asupra averilor grănicerești, drepturi sancționate de însuș M. Sa monarhul. (Aprobări vii în centru). Știm că atunci când s'a decis desființarea confiniilor militare, grănicerii năsăudenii au hotărât să nu împărtească între sine averea adunată cu creștarul, ci să pună temelii unei fundațiuni, din care fiii lor să-și poată câștiga cultura mai înaltă, să poată adevărat studia la universitate împărțându-și cu stipendii corespunzătoare din fundațiunea comună.

Sunt vre-o zece ani de când s'a găsit primul ministru de culte, — fiindcă până atunci nu s'a atins chestiunea aceasta — care să excepționeze dreptul grănicerilor de a-și împărții numai pe fiii lor din fondul grăniceresc, ci dreptul acesta să-l aibă toți locuitorii confiniului militar de odinioară. Ce se întâmplă acum? Din Rusia și din Galiția apropiată năpădesc în număr mare jidanii — nu o spun cu nici o tendință antisemită, chiar și Vázsonyi și-a ridicat cuvântul împotriva lor —, se așează în comunele românești și e dureros de curioasă situația grănicerilor noștri, ai căror părinți și strămoși au sămănat cu oasele lor toate câmpurile de luptă ale Europei, și și-au vărsat sângele pentru patrie și pentru Habsburgi, iar nepoții se văd astăzi scoși din proprietățile lor, întărinduli-se tot mai mult în conștiința crudul adevăr că toate jertfele au fost zadarnice, că ei n'au nici cele mai elementare drepturi în această țară și că, deși drepturile lor autonome au fost asigurate prin chiar sfîntenia cuvântului regesc, nici avuțul particular nu le este sigur. (Vii aprobări pe băncile naționaliștilor).

Guvernul a stors dela M. Sa aprobarea unei ordinațiuni, prin care stipendiile reținute timp de zece ani și-le oprește sie-și, răpind direcțiunii fondului grăniceresc dreptul de a le distribui. Ei bine, lucrul principal în politică e, că dacă omul comite ilegalități, brutalizând și dovedind că nu ține seama de nici un scrupul, să o facă cuminte și cu circumscripție, așa ca să nu doară prea tare să nu se provoace iritație prea mare în sinul celor luați la țintă. Când însă monarhia stă înaintea unei conflagrațiuni, și Dumnezeu să ne ferească să nu ishucnească un răboi general; dar când răboiul nu se poate înconjura decât arătând că prestigiul nostru lucește luminos în fața Europei (Așa-i!), când acest prestigiu nu-l putem păstra decât dovedind o însușire solidară a tuturor popoarelor nu numai din Ungaria ci din întreaga monarhie pentru apărarea curățeniei lui, — atunci, tocmai atunci, vine guvernul și toarnă venin în sufletele oamenilor cari au fost cei mai supuși și cei

mai dinastici credincioși în această țară. Apoi, on. cameră, acesta e un lucru cum nu se poate mai trist, regretabil și chiar nepatriotic.

Dacă studiem bugetul guvernului, vom vedea și ne vom convinge că n'avem să ne temem că, prin acțiunea sa de colonizare și expropriere, sau prin politica culturală, guvernul ne va putea zdrobi vre-odată. Putem fi siguri că în curînd va sosi timpul, când necesitatea înțelegerii între Dv. și între noi va deveni foarte acută și atunci apoi vom găsi și baza înțelegerii, pe care numai egala îndreptățire și prietenie sinceră ni-o pot da. Suntem convingși și de aceea că scopurile urmărite de politica șovinistă nu se vor putea realiza, pentru că aruncând o singură privire asupra proiectului de buget vom vedea că anual cheltuim nu mai puțin de 1 mil. 721.426 coroane și aruncând o singură privire asupra mizeriei din țară, unde poporul nu are un codru de pâine, nu are cu ce să-și hrănească vitele așa că-i silit să le vîndă pe prețuri de nimic, vom ajunge la concluziunea că de mult am ieșit cu picioarele din plapomă și astăzi lumea întreagă ne vede golăciunea. E imposibil să mai dezvoltăm bugetul și să-l întrebuintăm pentru zdrobirea popoarelor nemaghiare, pentru desființarea lor etnică.

Cu tot dreptul ne-a revoltat împrejurarea că în buget nu se prevede o lețeaie măcar nici pentru scopuri culturale pe seama Românilor și a celorlalte națiuni nemaghiare din țară. Înțelegem că vreți să ne subjuogați politiceste dar nu putem înțelege, pentru ce statul ai cărui fii am fost și suntem cu toții și pe care deopotrivă îl susținem, pentru care am adus și aducem atâtea jertfe de bani și de sânge, nu ni-ar da și nouă cătuși de puțin din vistieria lui. Nu pentru politică, nu, Doamne ferește, ci exclusiv pentru scopuri culturale: pentru arte și știință, fiindcă e o mare greșală a crede că e cu puțință o înaintare, dezvoltând numai o parte a țării iar pe cealaltă lăsându-o în neștiință și în întunecul analfabetismului.

Sumele prevăzute în buget pentru scopuri artistice, pentru academia de muzică, pentru teatru, apoi pentru scopuri culturale și științifice, fac 3,922.219 coroane, la care se mai adăugă 1,084.900 cor. ca cheltuieli extraordinare și 800.600 de coroane pentru investiții, așadar în total considerabila sumă de 5,807.110 cor. La această sumă am contribuit și noi Români, Slovaci, Neimții, Sârbii și Rutenii din această patrie care ne zice cetățeni ai ei, dar din banii aceștia nu primim nici un creștar pe seama culturii noastre. Nu cunosc un singur caz, de când trăim în fericita eră constituțională, ca un fi al națiunii mele să fi primit vre-odată stipendiu dela stat! (Voci: Cum să nu fi primit! Sgomot). Ei bine, conced că va fi primit băiatul cătării corteș, care s'a distins prin servicii slugarnice făcute guvernului, dar sunt sigur că de-a cere eu pe seama copilului meu un stipendiu dela stat, aș putea aștepta mult și bine. (Sgomotul continuă).

Președintele (sună): Rog liniște!

Dr. A. Vaida: Întreb societatea noastră culturală, Astra, sau ori care altă societate românească primit-au ele cândva vre-un ajutor? Apoi persecuțiunea politică se mai poate oarecumva înțelege, dar că pentru scopuri culturale statul să nu deie nici un filer, asta nu o mai pot înțelege deloc. Actualmente statul ungur își cheltuiește puterea numai pentru două scopuri, și anume de-o parte sprijinește așa numita clasă istorică, iar de altă parte tentează să ruineze și să extirpeze naționalitățile. (Contraziceri). Începând din 1867 s'au perindat guvernele, s'a schimbat coloritul, dar nu s'a schimbat dispoziția, aceeași dispoziție trece ca un fior roș în așteptarea ori cărui guvern și acesta este: lupta contra naționalităților.

Să privim numai, on. cameră, unde am ajuns cu constitutionalismul nostru și să nu credeți, că faptul acesta nu ne umple cu o mare amără-

ELEVATOARE

Afară de cartel.

PENTRU ORICE TREBUI-
NTE ȘI EXPLOATARE.

Fabrică principală:
Hamburg.

MERTENS JÁNOS
BUDAPEST VII. bulev. József 30-32.

Telefon. 142—49. Telefon. 142—44.

cine. Incepând dela 1867 toți bărbații conducători ai naționalităților totdeauna nădăduim că odată cândva totuși se va găsi un genial bărbat de stat maghiar, care convingându-se despre direcțiunea greșită a politicii actuale, va viza să schimbe și să abată opinia publică și concepțiunea maghiară dela această cale greșită. Iar, că azi am ajuns până aci pe terenul constituționalismului, faptul acesta în tot cazul este un exemplu de amărăciune și nici când nu va putea deștepta în noi respect față de statul ungăr. Deoarece să nu se uite, on. cameră, că în viața de stat sunt anumite imponderabilii, de cari numai acela nu ține seamă, care este lipsit de capacitatea și caracteristica adevăratului bărbat de stat, care în mod intensiv înțelegând aceste imponderabilii să le traducă acestea în viața practică. Priviți în țara întreagă, on. cameră. Întreb, cum stăm? S'a sguđuit ordinea de drept, s'a sguđuit respectul față de lege, s'a sguđuit conștiința datorilor publice, s'a sguđuit simțul împlinirii datorilor. Și, care poate fi cauza acestor fenomene? Aceea, on. cameră, că lege nu pot fi scoase din vigoare față de o jumătate a populațiunii țării iar cealaltă parte a o proteja sub scutul legilor. Nu se poate comite vătămare de lege ori încălcarea de lege față de o parte, fără ca acest fapt să nu atragă răsburarea celeilalte părți. Cum stăm azi, on. cameră, în viața publică, în privința concepțiilor bune și rele, legale și nelegale, drepte și nedrepte? Întâmplă-se ori ce unui cetățean nemaghiar, întreagă opinia publică aprobă această, fiind ea condusă numai de simțământul de răsburare și invidie față de noi. Iată două exemple caracteristice: ziarul „Népszava” de două ori a fost absolut, iar opinia publică într-atâtă e de partea lui Iuliu Kovács, încât de bună seamă el va fi achitat. (Mișcare). Voiesc numai să dovedesc, că bunul simț, acea finețe, necesară ca să dea putere unui popor, atât la societatea maghiară, cât și a noastră, s'a tîmpit total.

Nu afirm, că s'ar putea găsi în țară un bărbat de-o putere miraculoasă, care să poată schimba de azi pe mâne aceste stări, ar fi însă datoria guvernului a pregăti spiritele într-acele, ca să se poată vorbi despre o pace între maghiari și nemaghiari. Aceasta datorie nu ni se impune nouă, ci conducătorilor dela putere, guvernului.

Câtă vreme eram în pasivitate, eram învinuți, că nu recunoaștem constituția țării și din această cauză eram calificați de trădători de patrie; iar când am intrat și noi în luptele parlamentare, se întrebau toate mijloacele pentru împiedecă intrarea în cameră a candidaților noștri. E foarte curioasă și actuala situație constituțională. Aruncați numai o privire spre piața din fața parlamentului și amintiți-vă gluma amară a lui „Simplicissimus”, când diplomații țării constituționale dau țării statul să facă constituția, fiindcă e mult mai ușor a governa în mod constituțional, decât fără constituție. Cred, că dacă Rusia ar trimite la noi o comisiune care să studieze instituțiile constituționale, aceasta același lucru l'ar anunța acasă.

E foarte curios, că dv. și acum, ca și de atâtea ori, vă descoperiți inima față de România. E foarte caracteristic, că guvernul pe noi ne persecută pe România însă o iubește, deci tot atât de dorită este dușmănia față de noi, ca și prietenia cu România.

Iar referitor la faptul, că elementele române și maghiare sunt avizate unul la altul, cred că tot atât de avizate sunt și elementele maghiare, române, slav și german și că maghiarii ar avea datoria a crea asitfel de formațiuni politice în țară, că stând pe ei pe baza principiului primus inter pares să asigure pentru slavi, români și germani și pentru sine libertatea și progresul național.

Suntem foarte indignați, că în aceste momente critice s'au găsit politicieni maghiari, cari atacă România, cari nu se mulțumesc cu aceea

că vecinic ne învinuiesc cu tradare de patrie și că în țară aruncă sământa dușmăniei și urei între Români și Maghiari, ci mai atacă și politica României, dovedind o atitudine ostilă față de politica acesteia. Într'adevăr e curios, că tocmai acum, când monarhia este mai mult avizată la prietenia României, se fac astfel de izbucniri anti-românești.

L. Vadász: Vorbește-ne despre Iorga!

Dr. A. Vaida: România în privința politicii ei externe a fost totdeauna cea mai corectă și ea niciodată n'a săvârșit vre-o incorectitudine față de monarhia noastră. Noi, conducătorii Românilor din Transilvania, am fost totdeauna cetățeni credincioși patriei (*Contraziceri*) și niciodată nu s'a putut dovedi despre vre-un slav, român sau german, că ar nutri simțăminte anti-patriotice. (*Strigăte: Dar memorandumul?*) Scuzați, noi am adresat memorandumul regelui nostru încoronat.

Președintele (sună): Rog liniște! Rog să nu întrerupeți pe orator.

Dr. A. Vaida: Marii bărbați de stat români Ion Brătianu, Lascăr Catargiu și Mihail Cogălniceanu, trecuți din șirul celor vii, și-au dovedit sinceritatea față de monarhie. Vă rog să studiați declarațiile actualilor politicieni români despre politica externă a monarhiei și vă veți putea convinge, că atât actualul prim-ministru Titu Maiorescu, Ion Brătianu, șeful partidului liberal, cât și Tache Ionescu, Nicu Filipescu, Alexandru Marghiloman, bărbații conducători ai partidului conservator, totdeauna au propovăduit necesitatea unei conlucrări cu monarhia noastră.

On. cameră! Agitatorii blazoni sunt cauza că această tendință pacinică nu se poate valida.

Dacă dv. nu sprijiniți pacea făcută de către cercurile oficiale și iubirea diplomatică, dacă dv. nu nizuți, ca iubirea oficială să fie înlocuită prin iubirea reciprocă a popoarelor, atunci să nu vă mirați, dacă, da, profesorul universitar Dr. Nicolae Iorga intră în parlament. România e stat democrat, acolo ori cine, șef de partid, prim-ministru sau regele însuși, nu se poate împotrivi opiniei publice. Iar, ceea ce n'a putut să obțină până acum Iorga prin genialitatea lui, să fie ales, iată, contele Albert Apponyi și ceilalți agitatori blazoni antiromâni au realizat, au făcut că în colegiul al doilea a fost ales în Ploiești, ca o dovadă, că, iată, să onorăm pe acest bărbat, fiindcă și maghiarii îl onorează. (*Sgomot*).

Președintele (sună): Sunt silit să vă rog d. orator, să binevoiești a vorbi mai tare, fiindcă stenograful nu vă pot înțelege.

Dr. A. Vaida: E permis să vin mai aproape?

Președintele: Poftiți!

Dr. A. Vaida (pășeste mai înainte): Intelectualii din Ploiești l'au ales pe Iorga cu toate că atât partidele guvernamentale aliate, cât și partidul liberal erau contra lui. Acesta e un lucru simptomatic și de luat în considerare de către aceia, cari în loc să voiască a transforma în realitate prietenia oficială dintre cele două națiuni într'o adevărată prietenie, asmută (agită) chiar și în contra prieteniei oficiale.

Cred sosită vremea, că în legătură cu această chestie să spun câteva cuvinte și despre irendentism, dacoromânism, panslavism și pangermanism. Am fost învinuți. Eu n'am văzut însă agitator pangerman, ci am văzut un astfel de bărbat german, care se lupta pentru limba lui maternă și pentru națiunea lui; am văzut un asemenea slovac, sârb, rutean și foarte mulți români. Dar fiecare era străin de ideea irendentismului, era străin chiar și de dorința aceea de a ne desface de țară și monarhie. Și, tot atât de străină este România față de acest gând. Expresia dorințelor unui popor sunt sefii lui; în aceștia se cristalizează voința și dorința publică și dacă în România ar fi o astfel de voință publică iredentă, atunci să nu credeți dv., că munții Carpați ar putea să fie un destul de puternic meterez, care să poată opri svâcnirea inimilor și dorința suletelor. Tot așa și în acel caz, dacă

noi am nutri astfel de idei, acelea ar fi smuls cu ele opinia publică din România. Dar tocmai faptul, că noi totdeauna am fost fii credincioși acestei patrii, că România totdeauna a fost în alianță sau în cea mai intimă prietenie cu monarhia noastră, faptul acesta este cea mai incontestabilă desmintire a tuturor svonorilor și bănuielilor, că noi, sau frații noștri din România am face irendentism. Dar, totodată e o dovadă și a faptului, că totul se reduce — atât în trecut, cât și în prezent — la o calomniare tendențioasă îndreptată împotriva noastră.

Nu voi să mă ocup în mod concret despre ceea ce ar trebui să facă guvernul și în general cercurile competente maghiare, pentru ca în aceste momente grele să asigure liniștea țării.

Acum ar fi poate momentul cel mai nepotrivit a se pretinde, că neglijențe și păcate vechi să fie sanate imediat și că imediat să se creieze înțelegere și mulțumire în locul stărilor de astăzi. Nădăduim însă cu toții, că vor trece de la noi norii de primejdie și că, atunci când se va da prilej la aceasta cercurilor competente ale monarhiei, se vor crea stări pacinice pentru întreg cuprinsul monarhiei și tuturor naționalităților li se va asigura înțelegere frățească în baza principiului egalității. Dar și până acum constat, că nu noi am fost aceia, cari exploatând situația actuală a monarhiei am fi agitat contra războiului, sau contra raporturilor de alianță cu Austria ori contra buneii înțelegeri cu statele străine. Nu noi am fost cari am făcut-o aceasta, ci iarăș bărbații de stat și politicienii maghiari, cari fac parte din aceeași clasă socială, ca aceia, cari dela 1867 și până astăzi, încontinuu au pus piedeci și au făcut imposibil, că această monarhie să fie așezată pe baze solide în baza înțelegerii popoarelor.

Când vedem, ceea ce se întâmplă în Balcani, când — chiar și dacă Turcii ar învinge pe Bulgari, ceea ce pare exclus — rezultatele de până acum ale războiului dovedesc triumful cel mai frumos și mai glorios al ideii naționale și când ministrul nostru de externe și fiecare politician se entuziasmează pentru a asigura autonomia națională a Albanezilor: atunci e foarte actuală expresia acelei dorințe, că acele națiuni învingătoare din Balcani, liberînd pe frații lor de sânge de sub jugul secular turcesc sub lozincă ideii naționale, și când le-au câștigat lor drepturi, nu vor uita, că nu li este permis să zdrobească aceleași drepturi ale altora, ci vor da aceleași drepturi autonome naționale atât Albanezilor, cât și fraților noștri macedo-români. Nădăduim, că ministrul nostru de externe nu se entuziasmează numai în mod teoretic pentru autonomia Albaniei, ci deodată cu asigurarea realei independențe a Albaniei va asigura și independența națiunii macedo-române. Mai nădăduim și aceea, că ministerul nostru de externe nu va proceda și în cazul acesta, ca și cu statul quo și nu se va blama din nou pe sine și monarhia. (*Sgomot*).

Nădăduim, că se va găsi în această monarhie un bărbat, care să înțeleagă importanța istorică a momentului și rupând cu trecutul, va crea un viitor nou și mai frumos, prin ce se va da posibilitate tuturor națiunilor monarhiei, că umăr la umăr să susțină acest vechiu și glorios imperiu habsburgic (*Mișcare.*), în bună înțelegere și iubire frățească și că noi, cari totdeauna ne-am mândrit cu patriotismul nostru și cari totdeauna am avut cea mai mare mândrie de a fi credincioși față de dinastie, nu vom fi siliți nici noi și nici popoarele noastre a ne schimba aceste simțăminte ale noastre, ci toate aceste popoare vor obține cel puțin astfel de drepturi naționale, ca și națiunile din Macedonia.

Nu am încredere față de guvern și din această cauză atât în numele meu, cât și a partidului din care fac parte declar, că nu primesc bugetul.

(*Strigăte: Rugăm să se facă pauză.*)

Președintele suspendă ședința pe 5 minute.

Telegramă dela Gambrinus! BUDAPESTA, bulev. Erzsébet nr. 27
CEL MAI MARE ȘI MAI FRUMOS RESTAURANT din Ungaria.
 În fiecare zi de sărbătoare și Duminică dimineața prânzișor și muzică militară.

Zilnic după amiază oină și concert de orhestră.
 Seara concert simfonic dat de orhestra militară.
 Bere „Részvény”. Prețuri moderate!

Proprietar:
Oláh Gyárfás Mihály.

„De theatro et de quibusdam aliis ..”

(Un mic răsuneț la întrebarea: „Este mișcarea noastră teatrală un lux?”).

Budapesta, 29 Noemvrie.

Ori și cine, care se interesează măcar ca diletant de mișcarea societăților noastre culturale fie de orice direcțiune, a putut observa, că mișcarea acestor societăți de câțiva vreme stagnează. Se simte însă nevoia unei reîntoarceri către vremile, când și cel mai mic sătuleț se însuflețea pentru reuniunea sa de cântare, de muzică și de cetire.

Sau nu este o evidentă decadentă în mișcarea noastră teatrală, când o societate-mamă, ca societatea pentru fond de teatru, după atâtea decenii de existență „dispune, din tot complexul populațiunii românești din Ungaria, de mica sumă de 1279 de membri”? (Rom. Nr. 246).

Ba da!

Numai cât cauza nesporirii membrilor societății pentru fond de teatru și cauza, că în satele noastre pe cari le-a văzut și dl H. Petrescu, micile porți ale Thaliei s'au închis în mare parte, e însăși Societatea pentru fond de teatru vinovată. E o greșală, că nu s'a pornit „o mișcare concentrică bine lămurită”, după cum zice dl Petrescu. Pentru că toate neamurile ce stau să ne cutropească au în vedere la fondarea instituțiilor și societăților culturale, neajunsurile ce sunt evidente și folosul practic urgent prețios de mediu în care voesc aceste societăți să prospereze.

De unde în deceniul trecut în toate anotimpurile, dar mai ales iarna, ziarele noastre își aveau cronica artistică permanentă, în care vesteau cetitorilor, că în cutare sat ori oraș domni și cu țărani au alcătuit reuniuni de cântare, de muzică și de cetire, — acum joacă teatru.

Aproape în fiecare sat din Bănăt și în foarte multe părți în Ardeal s'au înființat așa numite „Reuniuni de cântări, muzică și cetire”. Să stau a face istoricul înființării acestor societăți și să arăt, cât au contribuit la împuternicirea dragostei de limbă și neam, nu-mi stă în putere, neavând datele necesare, dar nici coloanele unui articol de ziar nu sunt destul de vaste pentru a face aceasta. Văzând, că câțiva ani aceste reuniuni abia mai manifestă o mișcare și fiindu-mi teamă, că întreaga noastră mișcare teatrală azi-mâne să nu devie un „lux”, — îndrăznesc a zice: 99 din 100 de reuniuni s'au înființat cu mare avânt, ba au dat la începutul anilor de activitate o serie de concerte și reprezentații teatrale, pe cari le-au și vestit prin ziare și prin trimiterea invitațiilor — uneori luxoase — tuturor celor chemați și nechemăți. Fieful acesta de a înființa societăți culturale l-am observat în deosebi la bănațenii noștri. Vezi Doamne, cum să se lase preotul din satul vecin, pe celălalt, care și-a făcut cor, ori învățătorul cutare pe altul care și-a instruit o fanfară din câte 24 de membri? Trec însă doi-trei ani și mișcarea culturală mult promițătoare adoarme, din cauză că în cei cari au pornit-o focul de paie s'a stins.

Cauza principală a acestei lănceziri o atribuim Societății pentru fond de teatru. Căci, îndatăce prin sentimentele de manifestare a puterii de viață, poporul în scria sa de acțiuni a știut să dea lumină mai în fiecare sat și oraș unde locuiește, la o societate culturală, zic îndatăce, — atunci societatea pentru fond de teatru, ca o mamă a tuturor societăților ar fi trebuit să se intereseze de soarta acestor fiice ale ei. Adevărul pe care îl zice dl Petrescu, că „noi, cari ne apărăm sărăcia și nevoile și neamul, ar trebui să fim mai pătrunși de adevărul, că dezvoltarea teatrului la noi este un desiderat important pentru cultura națională”, ar fi trebuit să pună în fruntea mișcării ce s'a observat în deceniul trecut pentru înființarea reuniunilor culturale. Astăzi poate n'am fi ajuns să ne jeluim, că „nu se află întreaga învățătorime la nivelul dorit de sufletele noastre”.

Deci ce este de făcut, pentru ca mișcarea teatrală să nu devie un „lux”? „Să-i dăm sprințul material și intelectual al nostru”, zice în conferența sa dl Petrescu. Anume: Directorul artistic și alți artiști, salariați de către societatea pentru fond de teatru, să facă an de an călătoriile, cât mai dese, în ținuturile noastre su-

praveghind și îndreptând repertoriul artistic al teatreor sătești. Dând îndrumări date atât celor existente, cât și celor ce ar dori să se formeze. Editând societatea o revistă biunară sau triunară, să găsească îndrumări și sfaturi practice. În schimb fiecare reunione să se facă membru pe viață, fondator, ori numai ajutor după puterea fondului propriu.

Di Bănăt, dl Petrescu și alți domni artiști să petreacă un timp oarecare în centrele studențești, la Budapesta, Cluj, Arad, Blaj, Sibiu, Caransebeș, Ghera etc., instruând studențimea, ca aceștia, reîntorși la vetrele lor, să fie diletanți pricepători în ale teatrului. Societatea să înființeze un curs de vară ambulant pentru învățători și preoți. Să organizeze întreceri în coruri în fiecare an, cum tac reuniunile maghiare etc. etc. Dacă este adevărat, că problema noastră este trezirea conștiinței naționale, ridicarea poporului la un nivel cultural superior celor cu cari luptă, atunci mai bine să se cheltuiască fonduri de 600.000 mii cor., și să zicem, mulțămesc Tie Doamne că nu numai începutul s'a făcut, ci poporul e pe calea cea adevărată.

Ca la orice întreprindere, așa și la nizuința de a da cultură unui popor se recere un capital. Eu cred, că avem deja capitalul, care învățându-l cu bună chibzuință, dar în mod practic, ne va deschide mintea, inima și punga țaranului nostru.

R. S. M.

Epistolă deschisă ziarului „Românul”

Domnule Șefredactor,

Tragicele împrejurări ale ultimului pătrar din viața mea, mă rețin între străini, fără puteri de-a mai grăsi în favorul intereselor naționale, în mână cu peana-mi mută, aproape ruginită. Un simțământ de Prometeu înlăntuit, de Prometeu chinuit de dorul de-a răpi cerami focul sacru ce să încălzească și lumineze omeneirea, ce să-i facă fericirea, — un atare chin e prezenta mea stare sufletească.

În singurătatea actuali existențe ce duc, ziarele numai îmi țin tovarășie, „Românul”, cel mai bine scris în limba maternă, îmi dă mângâiere. Acest ziar, cu atâta plăcere cetit, redactat cu atâta tact, înțelepciune și conștiință, conține recent o notiță ce mă privește. Acea notiță cu tonul ei impunător, acuzător, este o eroare, eroare ce m'a atins neplăcut.

Prea scumpă-mi este onoarea numelui ce mi-am creat odinioară, prin munca grea, dar folositoare progresului nostru național, pentru a nu uza de dreptul ce-mi compete cerând, prin aceste rânduri, rectificarea greșelii ce consider de pată pe acest nume. La finea articolului intitulat „Din Maramurăș” s'a publicat de „Românul” în 14 Noemvrie c. Corespondentul ziarului zice: „Familia Dunca își trage originea din Șăieu (Sájo) care, în vechime, era posesiunea lui Sas-Vodă și a fiilor Balg, Drag și Ioan, strămoși chiar ai scriitorului de renume Constanța Dunca de Schiau (aci un sic!) căreia-i place a-și așterne astfel numele care, în realitate, ar trebui să-l adauge mai corect cu acel de Șăieu.”

E o răspândită slăbiciune omenească, un adevărat morb social de a judeca fapte și oameni fără prealabilă cunoștiință deplină a cauzei sau a individului. A judeca și condamna. Condamna și compromite publicamente cu o culpabilă ușurință, după propria sa fantazie sau — reavoință.

Deși născută în Moldova și crescută în capitalele occidentului european, știu de copilă, că familia mea e originară, în linie bărbătească, direct din străvechii voievozi maramurășeni Juga-Vodă, Ivan-Vodă și fiii săi: Gheorghe și Bogdan, — acel Bogdan-Dragos, care a fost fondatorul și principele-demnitar al Moldovei. Petrovay — român maghiarizat — important istoriograf ungar, încă afirmă în opul său Turul, 1893 pg. 76, că „familia Dunca se coboară în linie bărbătească din Ioan-Vodă, frate bun cu Dragos-Vodă, fondatorul Moldovei”.

Documentele nobilitare posedate de părintele meu, Spătarul Ioan Dunca de Șăieu, încă n'au învățat, și tot astfel și „Diplomele Maramurășene” publicate de vârul meu, Dr. Ioan Mihaly de Apșa și premiate de Academia Română, că

„Ioan-Vodă, frații și fiii săi, au fost dotați de regele Ungariei, Sigismund, în secolul al XV-lea cu mari privilegii și domeniile din Mararăș — toate locute de români —: Șăieu (Sárosia), Strâmbura, Botiza, Petrova, Leura, Poenii de Munte și Cuhea, pentru eroicele izbânzi în luptele cu Polonii. Toate acele moșteniri serveau, pe vecie, de predicat pentru nului inzestrat cu ele.

De șapte secol, și astăzi încă, fiecare Dunca pe lângă numele său a uzat de predicatul „șăieu” (Șăieu), aflând pe lung întregul țării la cari avea drept.

Conștiința de antică și curat românească sa origine Constanța Dunca, — acea Constanța Dunca, care în frageda tinerețe, acum de 20 de ani, a înzestrat România cu: Instrucțiuni obligatorii pentru întreg poporul, cu școlile menine de toate gradele, care a deschis în România cale largă la catedrele învățământului (vedeți darea de seamă a ședinței Camerei legislative din București în Monitorul oficial 7 Februarie 1863) — care cu nespusă energie strădanie a reușit a înființa pe-atunci încă astăzi existentul învățământ al fetelor române, ea n'a putut avea decât principii încheiate, caracter deplin cristalizat. Psihologia unui asemenea suflet nu este formată din natura unei mâni de praț ușor de spulberat de un vânt ce ar bate ori din ce parte. Nu în inima mea nu este sămânță de reneșterea care din diversele circumstanțe n'am avut să mi-am reneșterea nici naționalitate, nici cult, nici limbă, nici românescul nume. Am fost, și voi rămâne mândră de străvechii mei strămoși, voi vezi curat român, mândră d'a fi fiica milia lui Dragos-Vodă, din neamul ce poartă de atâți secol predicatul „de Șăieu” (Șăieu), dicat purtat și de mine.

Numele de Schiau, alăturat pe lângă al celui de naștere, am primit dreptul de a-l purta în Cathedrala română din Alba-Iulia, la 12 noiembrie 1871, zi în care am devenit soția reședintelui român de bună memorie Anton Schiau, consilier regesc, din Ungaria.

Încă odată cu înzistență cer și Vă rog, Domnule Șefredactor, să binevoici a-mi face drept publicând în ziarul „Românul”, ce injust atacat, lunga dar veridica mea apărare.

Mulțămindu-Vă anticipat pentru imediată bunăvooință rămân cu înaltă considerație

Domniei Voastre colegă în litere
Viena, Noemvrie 1912.

Constanța de Dunca-Schiau
fosta profesoară de etică și pedagogie la Școala Centrală din București și inspectoară generală a învățământului de fete etc.

Răspunsul lui Lukács.

Ședința de azi a camerei.

Prin telefon dela corespondentul nostru.

Însemnătatea ședinței de azi a camerei ridică mult deasupra convenirilor obicnute de creațiilor lui Tisza și a discuțiilor fără din zilele de rând. În același timp când, dintr-o dată cu ministrul de honvezi, se vede să prezinte camerei un proiect de lege măsurile esențiale ce sunt a se lua în răstol, președintele consiliului de ministri perfidia să afirme că națiunile nemaghiare teră trăesc aici lume albă, bucurindu-se de libertățile posibile și că nemulțumirea generală a nemaghiarilor e o ficțiune și chiar dacă e o nemulțumire aceasta e numai opera agitatorilor. În primul nostru de astăzi, dealtfel perfect caracterizată mentalitatea aceasta a curilor conducătoare din Budapesta astăzi din lipsa de spațiu, nu înzistăm mai mult asupra politicii lor de struț, ci ne mărginim să reducem în scurt rezumat vorbirea ministrului președinte. În cel mai apropiat număr vom veni.

— Cu toate că acușele ridicate de depărtarea naționaliști — a spus Lukács — sunt neînțelese, totuși le-am ascultat bucuros, fiind spunându-le aci, îmi dau prilej să fac cu

ROMANUL ZIARULUI „ROMÂNUL”

NICOLAE GOGOL

Suflete moarte

(ROMAN)

Trad. de Senior

— Urmare —

(177)

Colonelul se cutremură de indignare și strânse cu putere mâna lui Cicikof în semn de recunoștință; și numai decât, prinzând condeii, pe care de data aceasta îl avea după ureche, scrise în stil aspru opt întrebări: Cu ce drept biroul construcțiilor îndrăznia să dispună de funcționarii cari nu erau de resortul său? Cum tolerase principalul director ca un șef de birou, fără să-și fi desemnat un locuitor, să plece într-o cercetare? Cum se face că ancheta aceasta reînsemnată durează luni întregi? Cum putuse să vadă biroul domeniului, fără a se sinchisi și fără a zice ceva, că biroul raporturilor era închis de multă vreme și părea a nu mai exista decât cu numele? etc., etc.

Cicikof gândea, că are să vadă un strașnic tâmbălău, și, spre a ocoli de a fi mărturie la aceasta, cântă să plece. Kochkaneof observă aceasta:

„Ei, nu; nu te las să pleci; amorul meu propriu este aici viu interesat în prezența d-tale. Am trebuința să demonstrez ce însemnează o organizație rezultată și completă a administrației unui domeniu boieresc. Dar prin favoare excepțională, și ca să te îndatorez, pe d-ta și pe Betrișef, am să încredințez expedierea afacerii d-tale unui om care, singur face câți toți la oaltă, el a făcut un curs oniversitar complet, e candidat. Așa, ca să nu mai pierdem momente prețioase, te rog să treci aici în biblioteca mea, vei găsi acolo, cărți, hârtie, condeie și creioane, folosește de toate acestea în voie; ieși stăpân absolut al odăii și a ceea ce conține, și, într-o oră sunt la ordinele d-tale. Deviza mea e, că luminile trebuiesc puse la discreția tuturor oamenilor. Să vii într-o zi să te stabilești acolo înlăuntru pentru șase luni, dacă vrei.”

Astfel vorbi Kochkaneof introducând pe o ușă laterală pe bunul Pavel Ivanovici într-o vastă și înaltă sală, care dela podeală până în tavan era plină de cărți de toate formaturile și de toate vârstele, dela greviul în-foile până la ediția diamant modernă de tot, și dela anul 1510 la 1824 inclusiv. Vârful dulapurilor era încoronat cu busturi, cu pasări, pești și patrupede împăiate. Se găseau cărți pentru fiecare parte a erudiției, lucrări de istorie naturală, de agricultură, de silvicultură, de grădinărie, tratate pentru creșterea gândașilor de mătăasă, a vitelor și porcilor în particular, tratate de vânătoare; erau o sumedenie de jurnale, de reviste și de buletine speciale pentru toate părțile cunoștințelor omenești, și casa rustică, care e singură o enciclopedie rurală. Fiecare lucrare avea aerul de a fi cel din urmă cuvânt al științei, numai...

Văzând că toate cărțile acestui compartiment nu erau de un conținut propriu a alunga plictiseala unei ore de așteptare, Cicikof trecu repede la un alt dulap; acolo se deschiseră abisurile fără fund ale filosofiei. Se oferiră mai întâi ochilor lui șase enorme in-foho, intitulate: *Prolegomeria sau Căările înaltelor regiuni ale gândirii*; aceasta era introducerea; cartea însăși cuprindea douăzeci de aceeași talie și de aceeași greutate; pe al doilea și al treilea raft defilau: *Operele lui Plato, Operile lui Aristot, Operile lui Seneca*, ale lui Cicero, Plinius, Montaigne, Cartesius, Leibnitz, Kant... Apoi de ale Englezilor, Scoțianilor, Americanilor, Italianilor, toate în 4°; apoi veniau cărți de un format mai ușor de mână; ele aveau ca titlu: *Principii de filosofie, etc. etc., despre Metafizică transcendentă, despre Generațiunea ideilor și a gândirilor omului, Tratat de psihologie eclectică, etc. etc.* Cicikof, având fantezia de a scoate și a răsfoi un volum, se împiedecă la fiecare rând de o grămadă de cuvinte necunoscute: abstractul, absolutul, obiectivitatea și subiectivitatea, marele cu mic, identifiția, individualismul... și altele mult mai sălbatice încă. Cicikof simți fiori; el se grăbi să pună la loc volumul și să închidă dulapul, cântând chiar să întoarcă de două ori cheia în încuietura, care nu suferea decât o singură întorsătură.

„Lucrurile astea frumoase nu mă prea încălzesc” — zice el; — și trecu la dulapul al treilea, conținând cărți cari tratau despre artă. Acolo luă la întâmplare o carte de cel mai mare format,

ilustrată cu o sumedenie de chipuri mitologice pe cari începu a le examina cu plăcere.

Frumoasele chipuri de felul acesta plac în genere celibatarilor între două vârste și la o sumedenie de bieți măscărici pe cari îi vezi fățându-se de bucurie la spectacolul de balet în teatrele de oraș.

Pe când Cicikof sfârșia cu răsfoitul frumoasele estampe ale acestei cărți, și se pregătea deja să ia o alta de un gust analog, colonelul Kochkaneof intră în bibliotecă cu un aer de tot radios, și ținând o hârtie în mână.

„Totul e gata, și s'a făcut admirabil. Omul despre care îți vorbisem e un adevărat geniu; îți jur că am să-l pun, și asta nu mai târziu decât mâine, în fruntea întregului meu personal. Ai să vezi ce cap are hârbaru ăsta! Și când mă gândesc că a făcut-o asta în cinci minute, și, așa, foarte natural... și-am spus: un geniu!”

— Ah! mulțămită lui Dumnezeu! — gândi Cicikof dispunându-se să asculte.

Kochkaneof prinse a citi:

„Reflectând matur și deliberând asupra ordinului care mi-a fost dat de către Prea Înalta Voastră Nobletă, am onoare a pune sub ochii săi considerațiunile următoare:

„1. În cererea dlui consilier de colegiu și cavaler Pavel Ivanovici Cicikof, s'a strecurat, probabil din distracție, un cindat lapsus calami bine făcut ca să dea loc la neînțelegeri; sufletele imatriculate sunt numite în suplica aceasta: suflete moarte, a voit să zică fără îndoială muritoare ori supuse morții omenește vorbind, iar nu suflete moarte, impecabile de cuvinte în adevăr nemaiuzită. În trebuințarea unei atari expresiuni ar trăda studii empirice, adică de acele cari se fac în micile școli parohiale, căci în definitiv școlile înalte sunt unanime în a învăța că sufletul e nemuritor.”

„Ah, ștregarul! strigă cu aceasta boerul mirat; îmi pare că te cam ia oarecum la vale în toate astea, hm, hm! Dar haide, trebuie să recunoști... ce mai stil! hai?”

Și reluă lectura raportului:

„2. Aici, în tot domeniul, nu numai că nu se găsește suflete imatriculate în primejdie de moarte, dar chiar nu sunt suflete de nici un fel cari să fie alienabile în drept, căci toate fără excepție și în masă sunt secestrate cu suprasarcină de una sută cincizeci de ruble peste valoarea penală a fiecăruia. Trebuie să exceptăm totuș cătunul cu numele de Gurtailovko, care, așezat pe limita meridională a pământului, e un obiect de litigiu între Grația Voastră și incomedul său vecin Ciniș, și prin consecință se găsește în interdicție, precum zice declarația inserată în numărul 42 și următoarele ale „Gazetei de Moscova”.

(Va urma.)

Noutăți literare.

— Editura „Librăriei Naționale S. Bornemisa. —

„Librăria Națională” S. Bornemisa a început, pe lângă mari jertfe materiale, să publice o serie de scrieri alese, menite a pătrunde în casele românești ca a avea cărți sănătoase și de-o incontestabilă valoare literară. Din aceste scrieri, pe cari le recomandăm cu toată dragostea publicului românesc, până acum au apărut următoarele:

1. Ioan Agărbiceanu: *Schițe și povestiri*. Prețul coroane 2.— Acesta e cel mai nou și cel mai ales volum al puternicului prozator ardelean, care a împodobit până acum cu atâtea volume de valoare literatură noastră. Domnul Ion Agărbiceanu e de altcum în destul de cunoscut publicului nostru, ca să mai fie nevoie să atragem deosebit luarea aminte a publicului asupra oricărei cărți a sa. E azi cel mai citit scriitor ardelean atât în România cât și în Ardeal, căruia i-a succes în urma marelui său talent să fie pretutindeni recunoscut și apreciat. Volumul „Schițe și povestiri”, care are peste 300 de pagini, mai are însă o mare calitate: e cel dintâiu volum al autorului, în care s'a publicat cele mai succese piese literare, alese de însuși autorul. O parte din bucățile din volum sunt aproape absolut necunoscute publicului nostru, fiind ele publicate pentru prima oară în „Viața Românească”, care e oprită a trece granița țării noastre.

2. Liviu Rebreanu: *Frământări*. Prețul cor. 1.50. Autorul acestui volum e un talentat scriitor din generația mai nouă, de origine din Ardeal, care a trecut în România, publicând scrierile sale mai ales în „Viața Românească” și în alte reviste de seamă de dincolo. E mult apreciat mai ales în urma talentului său, pe-

ajută să astearnă pe hârtie stări sufletști grele și să dea personajelor întotdeauna o colorare bogată și a merită. Subiectele și le alege mai ales din stralul de jos al societății și aduce înaintea noastră tipuri de țară, figuri mărunte din viața orașelor: pe „golani”, în cari condeii lui subtil află întotdeauna ceva de postizat și de sugrăvit. Volumul „Frământări”, e cel dintâi volum al autorului, pe care „Librăria Națională” S. Bornemisa l-a adădat cu toată nădejdea, că publicul nostru va ști să aprecieze și să încurajese pe un talentat scriitor tânăr, așa după cum o fac aceasta și alte popoare culte din Apus.

3. Victor Eftimiu: *Poemele Singurătății*. Prețul 2 coroane. Autorul neîntrecutei piese „Înșiră-te mărgărite” ne dă sub titlul acesta un elegant volum de poezii, scrise într-o formă din cele mai succese și într-o limbă ușoară, cum dela Vasile Alexandri încoace nu s'a prea scris. În lirismul dulce alui Victor Eftimiu se îmbracă într-o aleasă haină literară cele mai subtile sentimente, cari au o notă proprie: duioșia subtilă și o formă poetică din cele mai sonore. Astăzi Victor Eftimiu e unul dintre puținii scriitori fericiți, ale căruia scrieri sunt, mai ales în România, cele mai gustate și mai cu drag cetite. Pentru noi e o mândrie, că autorul activității literare și-a început-o la noi în Ardeal, sub mâna conducătoare a lui Octavian Goga, în „Tara Noastră”.

4. Alexandru Ciura: *Amintiri*. Prețul cor. 1.60. Cel mai gingaș prozator al nostru din Ardeal, ne dă în volumul acesta un șir întreg din dulcele și dulcele sale amintiri din copilărie, despre oameni și locuri din țara moților. Scrise într-o limbă aleasă și plină de poezie, ele procură în clipa de repaos cele mai plăcute momente sufletului, care caută într'adevăr plăcere și distracție în cărți. Volumul dlui Alexandru Ciura la apariție a fost salutat de „Viața Românească”, și de toate revistele, cari s'au ocupat de el, cu cele mai călduroase vorbe, ca cea mai de seamă noutate literară.

5. *Almanahul scriitorilor dela noi*. Prețul cor. 1.60. Această carte în felul ei e o mică istorie literară a tuturor scriitorilor ardeleni azi în viață. Cuprinde fotografia, biografia și datele bibliografice ale 46 de scriitori născuți în Ardeal și o bucată literară inedită de-a fiecăruia din acești scriitori. Ca o ilustrare a întregii noastre vieți literare, la urmă dă în fașimil capul tuturor sârelor și revistelor românești dela noi, și pe scurt istoricul acestora dela înființare, relevând la foile politice și pedepsele ce-au avut să le indure acestea pentru lupta lor pe terenul politicii naționale.

6. Ernil Borcea: *Versuri flusturate*. Prețul 60 bani. Domnul Ernil Borcea e azi singurul nostru umerist de seamă care ca redactor al revistei umeristice „Bărbăncii”, dă dovadă de un talent umeristic plin de vervă. Volumul „Versuri flusturate” are pagini umoristice pline de spirit, cari îți presură adevărată plăcere citindu-le.

7. „Cele mai frumoase”. Prețul 60 bani. E un drăgălaș volum de poezii populare aranjat cu multă îngrijire, care merită să stea pe masa oricărui intelectual, care află farmec în versurile dulci și fermecătoare ale poporului nostru. Poeziile sunt împărțite după felul lor de-a fi: de dor, de dragoste, de jale, de bătaie de joc, cătănești, blăstămuri etc.

— Tot în editura „Librăriei Naționale” S. Bornemisa au mai apărut două tablouri naționale în colorii, cari reprezintă scene din istoria neamului nostru. Acestea sunt:

1. „Intrarea lui Mihai Viteazu în Alba-Iulia la 1599”. În mărime de 47x59 cm., reproducere după tabloul original care fusese pe vremuri în posesiunea unui episcop gr. cat. Tabloul reprezintă scena, când marele vod Mihai Viteazu însoțit de generali și de ostași, pe poarta din dos a cetății Bălgradului. În per așteaptă episcopul romano-catolic, în odăjdii de toare, salutându-l ca pe noul stăpân al Ardealului țul franco recomandat e cor. 2.75.

2. „Capul revoluției țărănești din 1784”: Florin. Crișan. Tabloul dă fotografiile în colorii ale creierilor neștri din această revoluție, reproduse după fotografiile picturilor din muzeul Bruckenthal. Mărimea tabloului e 45x65 cm. Prețul france recomandat e cor. 2.75.

— „Librăria Națională” S. Bornemisa roagă pe onoratul public românesc să binevoiască o sprijini în jinta ce-o urmărește, comandând aceste scrieri alese și tablouri naționale. Comandele să se adreseze la oricare librărie, ori direct la „Librăria Națională” S. Bornemisa Orăștie—Szászváros.

— Pentru porto să se trimită 10—20 bani de-o carte.

(Li 562)

Redactor responsabil: Constantin Savu.

3-280)

Gustați
rea SLEPING-car
la fabrica „Bragadiru”

ma fabrică de trăsuri, cu instalațiuni
de mașini este a lui

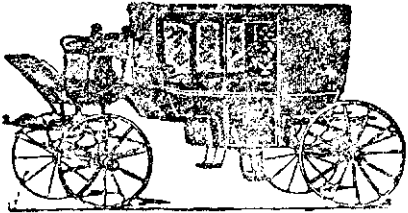
Kovács István

EMESVAR-JÓZSEFVAROS

. Fröbel nr. 58 (casa proprie),

bricant de trăsuri și au-
tocaroserie :

uisorul postelor reg. ung. și mehaniz-
melor militare.

e deposit permanent de toffelul de
trăsuri și calese noi și folosite.

ier de reparatură. Ateliere de făurire,
rotarie și de lustruit.

(Ko 536—30)

[Se 71—]

Ion de haine bărbătești

Schneider, Sibiu

bermannsplatz 8, etagiul I.

atul Habermann. (Nagyszeben).

Vânzare de altoi de viie și altoi de pomi.

Cine dorește să aibă viie să-
nătoasă, ieftină și durabilă,
precum și pomărie onobilă și
durabilă să se adreseze cu
încredere lui

Vityé Miklós

cea mai bună și mai conștin-
țios condusă pepieneră de
viie și de pomi din Ungaria,
OSCSANÁD, comit. Torontal
unde se vinde cantități mari
de altoi el. I. cu rădăcini,
pomșori și altoi netezi pentru

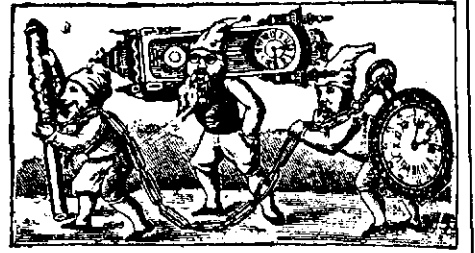
soiuri de deșert, vițe americane netede și cu rădăcini.
Soiuri special pentru flegori. Altoi excelenți și nobili
de meri, peri, cireși, vișini, caisini, perseci, pruni,
ringuloți și nucii.

Mare asortiment de trandafiri nobili. Galițe de Or-
pington 3 milioane de bucăți. Se primesc anunțuri de
comenzi pentru toamnă și primăvară.

Catalog ilustrat și de prețuri gratis și franco. He 532—18

Gratis

nu, dar pentru prețuri foarte
ieftine poți să cumperi cele
bune oroloage, oroloage cu po-
dul, de părete și deșteptătoare
precum și bijuterii de aur
argint și artelii optice

STROBL JOZSEF

olasornicar și giuvaergiu

LUGOJ, strada Bonnaz numărul

Pentru orice fel de reparări și cumpărări de or-
loage ofer garanță. (833—)

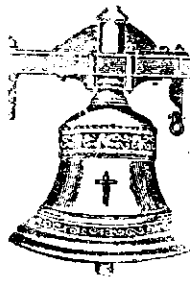
Frideric Hönig

turnătorie, fabrică de clo-
pote și metal, aranjată
pe motor de vapor :

Arad, str. Rákoczi nr. 11—28. [Ho 5—]

Fondat la 1840.

∴ Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat. ∴

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile
condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces.
și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte
clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se
face o economie de 20—30 procente la greutatea metalului. Reco-
mandă totodată clopote de fer ce se pot învărti și postamente de fer,
prin a căror întrebuițare clopotele se pot scuti de crepat chiar și
cele mai mari clopote se pot trage fără să se clatine turnul. Reco-
mandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se
pot învărti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schim-
barea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

VAI!

Pastilele de piept a lui EGGER

VIVAT!

Mă inecă afurisita
asta de tusa.

sunt cele mai bune și cu efect grabnic și sigur în
contra TUSEI, RĂCELEI, și FLEGMEI.

Au un gust foarte bun! Nu strică apetitul!

Cutie cu 1 și 2 coroane.

Cutie de probă cu 50 fil.

Se capătă la farmacii și droguerii.

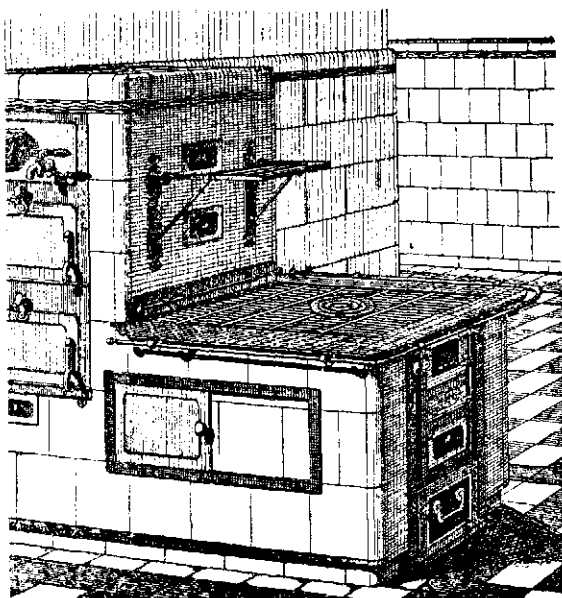

Pastilele de pept a
lui Egger, oăci în
scurt timp m'au vindecat.

Magazinul principal și de desfacere: Dr. EGGER LEÓ și EGGER I. Budapest VI., Révai-u. 12 sz.

În ARAD se poate căpăta la următoarele farmacii: Berger Gyula, g. Földes Kelemen, Gécs László,
Hajos Arpád, Hauer Lajos, Krebsz Géza, Kárpáti János, U. Kossuth Pál, Ring Lajos, Rozsnyai K.
SzokolySándor, și Vojtek Kálmán, apoi în drogeriile: Hanzu Nesztor, Török Andor és Társa, și Vojtek és
Veisz. Se mai poate căpăta în: Gyorok, la farmacia, Másznyik Dániel, în Magyar Pécska la: Adler Gy.
Lajos, în Pécska-Română la: Ioan Rocsin, în Simand la: Csiky Lukács, și în Szikszon: Füredi Ede.
(Le 412—26)

NOUĂ PRĂVĂLIE DE CUPTOARE!

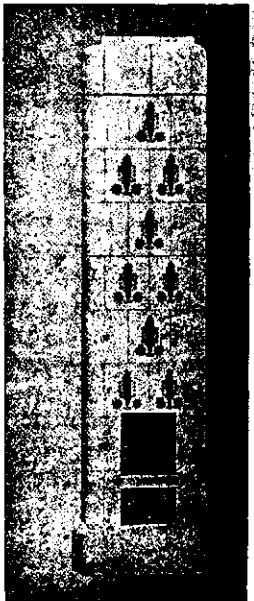

MACSKÁSI és T-SAI

MAGAZIN DE CUPTOARE, ARAD, PIAȚA BOROS-
BÉNI NUMĂRUL 9. — (LÂNGĂ PALATUL AGR. COL).

Magazin permanent de cuptoare de olane excelente din țară
și străinătate. Fabricații proprii de achizite încălzitoare rapide
cu 40% economisire de material de încălzit. Căptușeli speciale
faience pentru pereți. Vetre de fier și aparate pentru încăl-
zire centrală. Executăm toffelul de lucrări în această branșă,
ș. a.: clădirea, repararea și curățirea cuptoarelor, atât în loc
cât și în provincă. La dorință trimitem și motoare și în provincă.

(Ma 570—5)

INȘTIINȚARE

Aduc la cunoștința on. public și a stimaților mei pretini, că am preluat

ospătăria „48” din Arad, str. Kossuth nr. 39

și o voi conduce singur mai departe. Vinuri excelente de podgorie, bere proaspătă, mâncări calde și reci, prețuri moderate, serviciu conștiințios. — Vipt lunar în local și acasă. Roagă binevoitorul sprijin, cu stimă:

(Bo 513—10)

Bózsa József ospătar.

Un milion altoi de viie

din soiurile cele mai distinse pentru vin și masă. — Viță americană cu și fără rădăcină și ochiuri pentru altoi din toate soiurilor se află de vânzare la pepinăria Domnului românesc din Băbâlna lângă Orăștie a cărui proprietar e Dr. Aurel Vlad.

Fiind pepinăria noastră bine îngrijită n'a fost atacată de peronosporă, altoii sunt foarte frumoși și dezvoltăți la perfecție.

Pentru vița liferată din pepinăria noastră, garantăm că soiurile sunt curate după cum sunt notate în catalog.

Fiie care viticultor și proprietar de viie să se adreseze cu toată încrederea pentru altoi de viță trebuincioși la jos semnata administrație fiind asigurat că vor fi serviți conștiințios, solid și prompt.

La cerere să trimită gratis și franco catalogul despre altoi de viie cu prețuri și cu îndrumări practice pentru plantarea și lucrarea nouelor vii.

Se primesc băieți de români la cursurile practice pentru altoi, de viță. Condițiunile de primire la cerere se vor trimite.

Administrația „Domeniului din Bobâlna”

(A 539) Băbâlna (u. p. Szászváros).

Apaducte

Incălzire centrală cu apă și aburi, ventilatoare, aranjamente pentru ferbătoare cu aburi și spălător cu aburi, pompe, closete

Knuth Károly

Inginer și fabricant, liferantul de curte al Al. Sale ces. și reg. arhiduc. Josif

Budapest, VII. Garay-u. 6—10 sz.

(E 268 - 20)

Prețuri moderate.

EUGEN LIEBLICH

fotograf

Sibiu—Nagyszeben, str. Elisabeta Nr. 56 (casa proprie).

Execută toffelul de icoane artistice.

Plantinatipie, icoane simple, mici și până la mărime naturală. Picturi renumite în

oleu în toată mărimea, după orice fotografie mică.

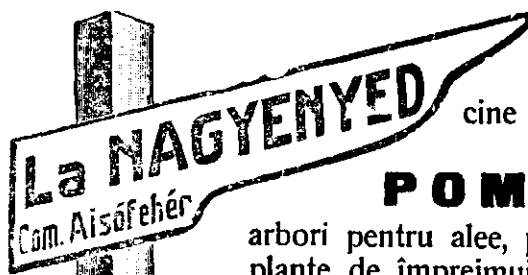
Fotografierea, copiilor executată

modern, fotografiere în grup și familie, se știe că atelierul acesta în privința mărimii este primul

Atelierul în timp de iarnă este încălzit, se poate fotografia chiar și pe timp ploios.

LI 72—60

Cu deslușiri servesc.

să se adreseze,

cine dorește a-și procura varietăți autentice de

POMI RODITORI

arbori pentru alee, plante de ornament conifere, plante de împrejmuț, fructe cu boabe, puieti, etc

VIȚE ALTOITE

(calitate superioară)

viță europeană și americană cu și fără rădăcini

(Catalog instructiv la cerere gratuit).

FISCHER & Comp
Pomi Viticulturii

(B—419)

Noutăți de ghete de toamnă.

Ghete de prima calitate, cu marca Salamander, pentru domni și doamne

Coroane 16-50 și 20-50.**Magazin special WEINBERGER JANOS**

No 347—156 magazin de ghete

ARAD

bulev. Andrássy nr. 20

TIMIȘOARA

(Temesvár) Cetate-Beiváros, Hunyadi-u. nr. 10.

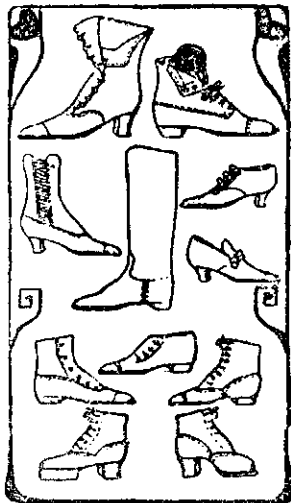
Weidner Jakab

(W—482)

Lugoj, strada Széchenyi nr. 8.

Telefon 87.

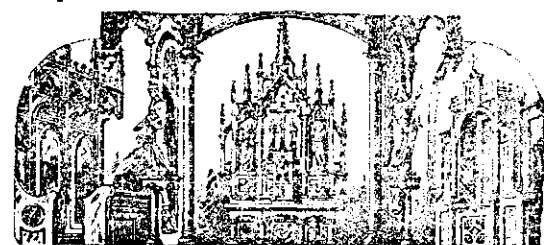
Prăvălie de pielării și acvizite pentru pantofari. Părți superioare la ghete. Atelierul acesta de reparare rapidă se execută ghete pentru domni, — femei și — copii precum și cioboate pentru soldați, după regulile militare. Cea mai ieftină — sursă — de cumpărat pentru pantofari. Părți superioare de ghete după măsură sau model. Expediare cu poșta cea mai apropiată. La comenzile din provincie e destul a se trimite 1 gheată uzată.

Bittenbinder József

sculptor și arhitect de altare

Temesvár-Erzsébetváros Hatyu utca 16
(casa proprie)

stăce tot felul de mobilier de biserică, așa ca: Iconstase și altare, Datui de piară și lemn amvoane și scauno de spovedanie. Sicriul Fomului, Grota Mariei de Lour, cristelnițe, icoane de stațiune, sculptură în relief sau pictură, străni, pictură de biserică și altare.

Renovează în stil altare vechi, amvoane și statui, aurește și marmorează. Prețurent preliminar de spus și planuri gratuit. Dacă sunt chemat pentru examinarea lucrului, mă duc ori-unde pe cheltuiala mea proprie.

(Bi 53—52)

HUNGARIA

Általános biztosító részv.-társ.

(Bancă generală de asigurare, soc. pe acții)

BUDAPEST, IV., Károly körút nr. 2.

(In colțul străzii Kossuth Lajos.)

CAPITAL SOCIETAR: 6,000.000 cor. Președinte cont. EMERIC KÁROLYI; v.-președ: PAUL ELEK de MALOMSZEG și bar. EMERIC FEJÉRVARI. Președintele comitetului: cont. COLOMAN TISZA.

Asigurări contra focului, accidentelor, — de garanță, asigurări pe viață și poporală, asigurări contra spargerei cu furt, contra grindei, asigurările sticlei și vitelor —

Prețuri ieftine! Condițiuni moderne! Afară de cartel!

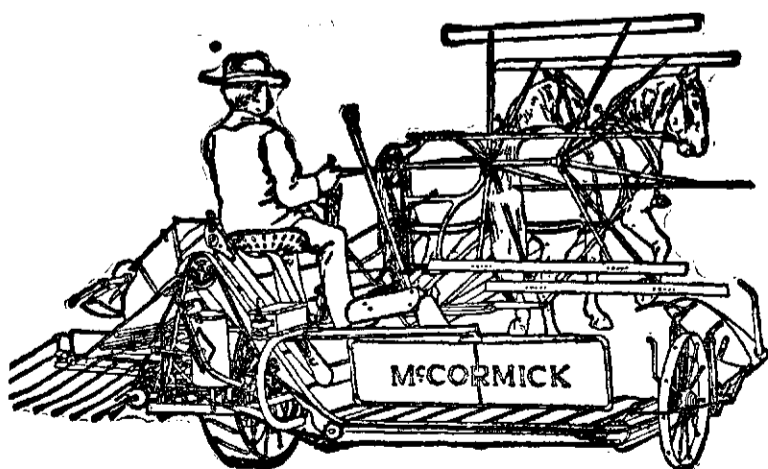
(Hu 551—3)

IOHANN KLEIN

BISERICA-ALBĂ str. Kloster nr. 10.

LĂIESTRU LĂCĂTUȘ DE LUCRĂRI PENTRU ZIDIRI ȘI DE ARTĂ DEPOZIT DE MAȘINI AGRICOLE.

Primește ori-ce lucrare de lăcătușerie artistică și pentru zidiri, precum și lucrarea și repararea de mașini. Instalator de apeducte. Atelier pentru repararea pompelor, a mașinilor cu benzin, motoare, mașini cu aburi și mașini agricole. Precum și repararea de decimale.

La acele mașini cari nu se pot executa în atelierul meu, am luat reprezentanța și depozitul, mai multor fabrici, despre care, căror fabricați ni'am convins în decursul anilor, că sunt excepționabile. Rog să se adreseze la branșa aceasta, — a mine, servind oricui și cu lămuriri. Lipire autogenă cu cea mai deplină garanță. Atelier special. Turnătorie de fier și oțel.

Ke 541—30

Deschidere de prăvălie pentru mode de dame.

Am onoare a aduce la cunoștința P. T. publicului din Lugoj și jur, că mi-am deschis zilele trecute un:

Magazin pentru mode de dame

manufactură și mărunțișuri pentru croitori

LUGOJ în casa Schieszler, colțul str. Bonnaz și Szende.

În urma bogatelor experiențe și cunoștințe câștigate în această branșă în magazinele cele mai distinse din nenumăratele centre mari, precum și în urma legăturilor mele cu firmele și fabricile mari, sunt în plăcuta poziție, să satisfac cele mai rafinate gusturi.

În nădejdea că P. T. publică îmi va acorda tot sprijinul

semnez cu stimă:

[Se 364—30]

George Ștefani.

Nu e reclamă — ci realitate,

căci fiecare lucrează în interesul propriu, dacă orice trebuințe, și anume:

haine pentru femei, băr-

bați, băeți, fetițe, și pen-

tru copii, talii, jupoane,

halaturi și costume pen-

tru dame le cumpără dela

Magazinul **Grünberger**

Asortiment și prețuri fără concurență!

Cel mai bogat magazin de mărfuri de lână.

SIBIU — NAGYSZEBEN strada Cisnădiei Palatul comandantului de corp.

Filială în TIMIȘOARA (Temesvár) str. Principală (Fő-utca) vis-à-vis de farmacia IAHNER.

Gu 389—20

tele reflecții. La distribuirea coneruei guvernului măsoară cu măsura cea mai dreaptă. Plângerea că statul nu sprijinește mișcarea teatrală a Românilor și instituțiile lor culturale deosemena e neîntemeiată, odată ce ei înșiși recunosc starea financiară precară a statului. Se miră că deputații naționaliști vorbesc de opre-ciune. N-au decât să privească stările și din alte state și se vor convinge că sunt state culturale în cari față de cetățenii de altă naționalitate și confesiune se procedează cu totul altfel decât la noi.

Dacă în presa maghiară apar articole cari pot tulbura bunele noastre raporturi cu România, la aceasta răspundem că și în presa românească apar asemenea articole. Așa de pildă, „Universal” a provocat direct pe regele Carol să meargă la Alba-Iulia și să se încoroneze ca împărat al tuturor Românilor (?).

Răspunzând la cele cuprinse în discursul dlui Vaida, ministrul președinte a spus că Ungurii nu urmăresc cuceriri nejustificate (!), dar nu pot lăsa ca maghiarimea să fie cucerită. Dacă sunt unele dispoziții nedrepte, el, Lukács, declară că e aplicat să le revizuiască. Într-o chestiune a naționalităților, guvernul ungar a luat încă în Septembrie dispozițiuni, dar nici până azi ele n-au fost executate. Aceasta e o caracteristică a stărilor de azi din administrația Ungariei, în care, așazicând, stăpânește încă vis inertia e. E ridicolă acuza că în Ungaria naționalitățile ar fi expropriate. Din contra, tocmai Românii pun mâna, cu anumite tendințe și cu mijloacele lor, pe proprietățile Ungurilor, cari pe zi ce merge tot scad. Dacă se plâng asupra administrației, e just, dar acesta e un rău general, pe care-l simțesc toți cetățenii țării deopotrivă.

Individualitatea națională și-o poate desvolta ori cine în deplină libertate, la un punct însă va găsi în față puterea statului, acolo unde se ciocnește de unitatea și caracterul național al statului.

La urmă Lukács vorbește și de stările din Croația, unde poporul e tot așa de liniștit și mulțumit ca și națiunile nemaghiare din Ungaria...

Notăm aici că opoziția a fost oprită azi cu baionetele scoase la intrarea în parlament.

Autonomia albano-română.

Românii din Albania. — Numărul lor. — Cine s'a ocupat cu românii din Albania.

București, 16 Noembrie.

Evenimentele din Balcani s'au precisat cu mult mai curând decât ne-am fi așteptat. Bătăliile cele mari s'au dat la Kirkilise, Liile-Burgas și Bumar-Hisar cu pierderi mari din partea turcilor. Vilaetele Scopia, Salonie și Monastir au fost ocupate de armatele aliate. Pentru nimeni deci nu mai e o enigmă că menținerea statului quo e o imposibilitate și că, poate, în curând se va spune Turcicii europene acel lung și vechiu iut. De un lucru însă suntem siguri, că, în urma mișcării albanezilor, în urma susținerii Austriei, și Italiei, vom avea o Albania independentă. În cece privește Macedonia, se poate să avem o Macedonie independentă, sau se prea poate să fie împărțită între statele aliate. Pe noi românii însă, ne interesează chestiunea românilor macedoneni, cari sunt frați de același sânge, și pentru cari statul nostru a cheltuit atâtea milioane. „Nu Macedonia, ci românii din Macedonia, vrem să fie ai noștri” zicea un mare bărbat de stat care a contribuit la întemeierea României moderne. Și, în chestiunea macedo-română se pun următoarele întrebări: Care e noua lor situație? Ce vor face în viitor? Vor fi lăsați pradă dușmanilor tot ca în vremea antartților? Ce vor face statele civilizate pentru dânșii? Și, ce va face România?

Mai întâi trebuie să recunoaștem că evenimentele ne-au surprins nepregătiți, că chestiunea macedo-română e foarte puțin cunoscută nu numai în străinătate dar chiar și printre români; de abia acum în urmă din inițiativa societății de cultură macedo-română și a Ligei culturale a pornit o acțiune energică și sănă-

teasă pentru luminarea opiniei publice și pentru revendicarea drepturilor fraților noștri din sudul Dunării. „Să cerem, să formăm un stat albano-român” a fost glasul autorizat al marilor oratori dela marea întrunire națională de Duminică. Da, foarte bine, să formăm un stat albano-român. Dar, se pune întrebarea: primese albanezii un stat albano-român, sau vor o Albania independentă? Iată la ce nu putem răspunde.

Oricum însă, e interesant să știm raporturile dintre români și albanezi, numărul total al albanezilor și numărul total al românilor din Turcia, și în deosebi al românilor din Albania pentru că aceștia, dacă ar fi conștienți, luminați, ar fi contribuit cu mult mai ușor la formarea unui stat albano-român. Că suntem de aceeași origină traco-ilirică, că în limba albaneză sunt foarte multe elemente latine, după cum și noi am împrumutat câteva elemente albaneze, că relațiile dintre aceste două popoare au fost dintre cele mai bune desigur că nu mai începe nici o îndoială. În chestiunea macedoneană însă, e o latură cam obscură. Când se vorbește de chestiunea macedo-română se înțelege mai mult că e vorba de cauza românilor din Macedonia și Epir. Românii din Albania însă, sunt mai totdeauna neglijați și sunt considerați ca foarte puțini la număr.

Așa când la o întrunire a coloniei macedo-române, d. Dr. Leonte spunea că trebuie să formăm un stat albano-român, d. prof. G. M. a fost de părere contrarie spunând că românii din Albania sunt puțini la număr. Nu ne îndoim că, oratorul a vrut să înțeleagă că nu toți românii din Albania, ci numai românii naționaliști sunt puțin numeroși. „Albanezii și-au luat alți conducători, alte aspirații, alt ideal, spunea d. M., și noi nu-l avem pe-al nostru.” În aceste afirmații găsim adevărul adevărat în chestiunea macedo-română. Noi n'am avut nici un ideal căci am lăsat în părăsire pe frații din Albania. Câmpul nostru de propagandă, de rededeptare națională a fost Epirul și Macedonia: și era natural să fie așa întrucât primii luptători, conducătorii chestiunii erau din aceste regiuni. Dacă deci astăzi românii naționaliști din Albania sunt mai puțini numeroși, nu înseamnă că vina e a lor și că trebuie să fie o cantitate neglijabilă.

Dacă s'ar fi făcut o propagandă mai vie și în Albania, atunci când a început în Epir și Macedonia, dacă s'ar fi deschis mai multe școli cari să fi fost inspectate de inspectori și revizori, dacă s'ar fi numit institutori harnici, cu experiență și bine retribuiți, și dacă nu s'ar fi închis gimnaziul din Berat, astăzi era să avem un zid puternic în Albania de care era să se ție seamă. Atunci am fi avut mai multe motive ca să cerem o autonomie albano-română, pentru că și noi aduceam un contingent mai mare de aromâni luminați, pentru că aveam superioritatea intelectuală și morală.

Acum dar când suntem sub impresia evenimentelor din afară, când se vorbește de o autonomie albano-română, am răsfoit încă odată interesanta lucrare a d. C. Burileanu: „Dela românii din Albania”, și recunosc cât de puțin am făcut pentru rededeptarea națională a acestor români. Mi s'a strâns inima de durere când am văzut că în cele 130 de comune românești din Albania și studiate de d. Burileanu, numărul școlilor românești nu se ridică nici la 10. Cel dintâi care a scris despre românii din Albania e poetul nostru, el însuși macedonean, D. Bolintineanu în „Florile Bosforului” și al legendelor eroice:

„Românii din Albania iau parte în orice război s'ar ivi împrejurul lor; atât ei cât și femeile lor sunt bravi, înalți și binefăcuți.” Vorbind de numărul lor, zice: „Dela Elbasan până la Berat și mai jos spre mare și spre munți se întind niște ramuri de state în număr de două sute și mai bine locuite de români.” E. Picot vorbind de lucrarea lui Bolintineanu, zice:

„Partea din lucrarea d. Bolintineanu, ce merită mai mult o confirmare, e aceea pe care a consacrat-o aromânilor din Albania.” Mai departe, M. E. Picot spune că numărul dat de Bolintineanu e puțin cam exagerat. Hahn în „Albanische Studien” vorbește de românii din

Albania care se găsesc numeroși în ținuturile Durazzo, Cavaia, Elbasan etc.... „În orașul Berat locuiesc mulți, și țara Muzakiei e plină de ei.” I. Nenițescu în „Dela Românii din Turcia europeană cap. XR, (p. 484—524) e consacrat românii din Albania.

„Pe toată coasta Adriaticei, zice I. Nenițescu, aromânii se găsesc în orașele Scutari, Prizren, Durazzo, Tirana, Cavaia, Elbasan, Avlono și Berat. La sud-vest de Elbasan și Berat se întinde marea district Muzakia, unde se găsesc mai bine de o sută treizeci de sate locuite de aromâni.” După Nenițescu numărul aromânilor din Albania ar fi de 220—240.000 de locuitori.

Antonio Baldacci, profesor la universitatea din Ecologia, s'a ocupat de asemenea cu românii din Albania; între alte studii sunt de remarcat: „L'elemento latino nell'equilibrio Balcanico”, precum și „Dall'Adriatico al Ponto.” A. Baldacci vorbind de românii din Muzakia zice: „am găsit de acești valahi în urmă vre-o sută alte comune, la munte și în câmpie și aproape pretutindenea în Albania. Pouqueville și Weigand abia că-i remarcaseră.”

Lucrarea cea mai însemnată însă pentru cunoașterea românilor din Albania este lucrarea dlui C. Burileanu „Dela Românii din Albania” în 300 de pagini, cu 30 ilustrații, cu o hartă a Albaniei și cu un tablou complet al comunelor române din Albania. D. Burileanu și-a luat toate datele la fața locului, străbătând munți și văi, umblând din comună în comună, așa că toată expunerea e plină de adevăr.

Lucrarea dlui Burileanu e însoțită de o frumoasă prefață a prof. A. Baldacci din care am reprodus câteva note. A fost apreciată la Aca-demie și tipărită de ministerul cultelor, și merită să fie citită de toți cei cari se interesează de românii din Albania. **Licea.**

Danef despre relațiile româno-bulgare.

București, 16 Noembrie.

Zilele acestea se așteaptă sosirea în țară a dlui Danef, președintele Sobranței, pentru a discuta cu guvernul nostru asupra situației noi create în Balcani și a urmărilor ce ea trebuie să aibă și pentru România. Cu atât mai interesant este următorul articol apărut în ziarul „Bulgaria”, oficiul partidului progresist liberal, al cărui șef este tocmai d. Dr. Danef

O anumită presă străină insistă de câtuși de timp, cu o plăcere rău ascunsă, asupra oarecărui neînțelegeri esențiale și profunde, iscate între noi și România, și mai că nu proorocește un războiu apropiat.

Repetată cu perseverență, îmbrățișată și de către presa cotidiană populară dar neserioasă această gogoasă diplomatică începe a fi socotită ca un adevăr nediscutabil. Însă această legendă trebuie să dispară, deoarece, cu toată asurditatea ei, susținută îndemânatic, ea poate duce spre complicațiuni periculoase și nedorite.

Vor să ne convingă că trebuie să ne războim cu prietenii noștri seculari și cu aliații noștri de fapt, să ducem război cu poporul, cu care ne-a înfrățit solăvia comună, luptele comune jertfele de sânge, date de el pentru noi.

*

România pe care o sfătuesc unii să ne atacă știe minunat de bine ce-i datorăm noi. Azi nu e seamă, când războiul nemilos, împreună cu lanțurile ce nu vesteiesc, a adus poporului bulgar atâtea doliu și atâtea răni amare, românii și că noi înțelegem și prețuim cu atât mai mult și mai sincer ce unire nedestructibilă au făcut între noi, vitejii ei fii, căzuți pentru libertatea noastră. Numai această jertfă dată pentru noi de poporul român, ar fi un gaj suficient pentru legături trainice și strânse, chiar dacă nu ar exista nici o altă considerație sau interese, at de abundente și în trecutul nostru apropiat, astăzi.

România este sfătuită să se războiască noi. Dar nimeni nu voește să-și aducă amin, că războiul, această ultimă și supremă sforță a unui popor întreg pentru rezolvirea unei probleme vitale, trebuie să aibă un scop, determinat.

riguros și cu sânge rece, trebuie să ducă spre o bună stare priincioasă întregului popor, să ducă spre satisfacerea unui ideal național sau unui interes, național înalt. Se uită că două popoare, cari de secole trăiesc pacoșnice unul lângă altul, ca să se arunce crud unul asupra altuia, ar trebui să aibă un pretext mai esențial decât o gogoriță diplomatică.

Și războiul de astăzi este crud pentru noi. Însă cei căzuți au știut cel puțin că ei sunt răscumpărarea fericirii de mâine a poporului, și jertfa prețioasă dar inevitabilă a propășirii culturale. Cucorirea teritorială în sine nu este un scop, și pentru ea nu s'ar fi jertfit nici un soldat, nici s'ar fi manifestat acele rare calități de abnegațiune, cari uimesc în războiul de azi. Războiul este dus pentru a se înlătura piedecile seculare ce stau în calea propășirii cugetării, producțiunii, acțiunii, într-o țară frățească. Războiul este ultima și decisiva sfortare pentru depina ridicare și dezvoltare socială a unor popoare de câteva milioane; războiul este pentru cultură și progres.

Și cine ar fi în stare să ne arate justificarea unui conflict între noi și vecinul nostru dela miază-noapte? Cine va afirma că problema culturală cea mai iminentă pentru România este un război fratricid?

Diplomații cari au supt din degetele lor chestiunea faimosului cadrilater Ruscuk-Sumla-Varna-Silistra pentru a învrăjbi două popoare frățești, știu ei singuri mai documentat ca oricine altul să povestească despre nevoile sociale ale României. Țară cu subsol dotat în mod fericit și cu pământ fertil, ei vă vor spune că România totuși suferă de raporturi sociale foarte rău asezate. Chestiunea țărănească nu a fost rezolvată nici după revoluția teribilă de acum cinci ani, și încă amenință viitorul; pentru sănătatea și instrucția poporului mai este încă mult de făcut: pelagra și analfabetismul — miosafiri nedoriți — nu vor singuri să plece. Ridicarea politică a poporului este de asemenea un câmp virgin. Și după ce România s'ar fi îndeplinit în această muncă titanică, dar nobilă și iminentă, pentru unificarea sufletească și culturală a poporului, care trăește în granițele țării, s'ar fi făcut cu putință rezolvirea unei probleme și mai nobile cum este sigur problema unificării sufletești și culturale, și poate chiar și politice, a românilor de pretutindeni.

Acest ideal cultural cere toate sfortările, toată abnegațiunea, toată liniștea și toate mijloacele, de care dispune poporul român. Drumul către acest ideal trece oare prin cadrilater? O schimbare — cu bine sau forțat, — a frontierei românești la sud, ridică-va oare buna stare a poporului român, păstra-va oare intactă toată vegherea sa către marele ideal național, aduce-va oare un nou curent, un nou suflu de vitalitate, care să înlesnească rezolvirea marelui probleme culturale din România? Cel mai mare cugetător român de azi, apostolul idealului național, d. profesor Iorga s'a pronunțat lămurit: războiul, ba chiar și numai învrăjbierea cu noi înseamnă peirea idealului cultural al poporului român. Nu numai războiul, dar și simpla întârziere a acordului pentru o dezvoltare pașnică a acestor două popoare vecine, este contrar intereselor lor și contrar culturii.

Relațiunile nou create în peninsula balcanică deschid un câmp larg pentru expansiunea tuturor forțelor progresive din Balcani. Cugetarea și activitatea românească, industria și comerțul românesc, dispunând de resurse abundente și de experiență, vor putea să se ia la întrecere și rîvna stăruitoare pe tărîmul ecila o viață nouă.

În producțiunea perfecționată, în munca intensivă pentru ridicarea popoarelor noastre, în întrecerea și râvna stăruitoare pe tărîmul economic — numai acolo conflictul între noi va fi nobil și cultural, acesta este singurul conflict admisibil între România și noi.

Și România și noi ar trebui să nu ne lăsăm a fi transformați în unelte străine; să fim muncitori conștienți și devotați pentru idealurile culturale, pentru propășirea culturală a popoarelor noastre.

„Ad.”

Războiul din Balcani.

Arad, 30 Noemvrie.

Ziarele de seara aduc știrea, necontrolată încă, despre încheierea păcii între Turci și coaliția balcanică. Turcia va păstra mai departe Adrianopolul și țărmul mării lângă Dedeagaci, iar Macedonia cu Salonicul va fi provincie autonomă; restul teritoriului spre nord și vest va fi împărțit între cei patru aliați. Grecia va primi probabil insulele cucerite. Amănunte despre pace încă n'au fost publicate.

Chestiunea Albaniei însă, care a fost proclamată independentă, dar pe care voiesc Sârbii s'o anexeze, preocupă mai departe lumea diplomatică. La București consiliile lui Konrad cu ministrul de externe dl. Maiorescu cu ministrul de război și cu șeful statului major denotă că Austria e hotărâtă să nu cedeze nici o lotă din pretențiile sale.

Regele Nichita generalissim.

Rjeka. Lângă Scutari sunt adunați 36.000 de soldați munteneșini. Regele a luat comanda supremă a întregii armate. Ieri a primit regele în audiență pe ambasadorul austro-ungar. În cercurile munteneșine se spune că regele Nichita ar fi luat comanda supremă, deoarece prințul moștenitor s'a îmbolnăvit și zace în pat.

Două divizii turcești prizoniere.

Sofia. — Pe calea dintre Ibsala și Keșan, în apropiere de Rodosto, două divizii de redii turcești de sub comanda lui Iaver Pașa, au fost făcute prizoniere. Entuziasmul Bulgarilor este foarte mare, deoarece pe lângă cele două pașale turcești, 252 oișeri, 8879 soldați, 8 tunuri de munte, 2 mitraliere și o mulțime de munițiuni, au fost prinși și 1000 de cai de care armata bulgară are mare lipsă. Turcii s'au predat numai în urma unei lupte înversurate, după care au fost conduși de Bulgari spre Dimotica.

Trupe anatolice spre Ceatalgea.

Constantinopol. — După cum se ananță diviziile de redii din Erzerum și Urfa împreună cu cavaleria curdică din Sieverek sunt pe cale spre Constantinopol, de unde vor fi trimise la Ceatalgea. Afară de aceste trupe au plecat și 200 de călăreți voluntari ai Cercheșilor.

Lupta în jurul lui Scutari.

Rjeka. — După o pauză de mai multe zile a început noaptea trecută o canonadă puternică în contra pozițiilor turcești din Tarabos și a forturile din jurul orașului Scutari. În zori de zi tunurile au tăcut, deoarece plouă necontent și negurile acopăr munții.

Asediul Adrianopolului.

Berlin. — Aici au sosit știri că Bulgarii bombardează de câteva zile și unele suburbii ale Adrianopolului, spre a face o presiune asupra comandantului ca să predea orașul. Chestia Adrianopolului este punctul principal al actualilor tratative de pace dintre Bulgari și Turci, iar dacă aceștia vor apăra din răspuțeri iotăreata, Bulgarii vor fi siliți să renunțe la pretențiile lor de a pune ei mâna pe Adrianopol, și de aici se explica încordările lor de a lua cu orice preț acest oraș.

Marșul Turcilor spre Janina.

Constantinopol. — Ziarul „Ikdan” află că restul trupelor turcești, scăpate din luptele dela Monastir, pleacă sub comanda generalilor Geakid și Karasid spre Janina, ca să se unească cu garnizoana de acolo.

Luptele de pe insula Chios.

Atena. — Agenția telegrafică din Atena anunță că poziția St. Marcu de pe vârful muntelui Provato a fost ocupată de infanteria și marinarii grecești, susițuți fiind de încrucșătorul „Macedonia”. Trupele turcești s'au retras în interiorul insulei.

Vaporul „Henriette” a sosit în Pireus, venind dela Chios și având pe bord pe funcționa-

rii superiori ai insulei, pe subprefectul, pe procuratorul sultanului și pe subșeful vămii. În vechiul fort de pe insula Chios au fost aflate tunuri distruse și câteva lăzi cu munițiuni. Zilnic sunt făcuți noi prizonieri turci.

Ocuparea orașului Dibra.

Belgrad. — Din Üsküb se telegrafiază că trupele sârbesti au ocupat orașul Dibra din Albania.

Holera.

Constantinopol. — Listele oficiale de aici publică 51 de cazuri de holera cari s'au întâmplat în decurs de 24 ore. Jumătate din aceste cazuri au avut un sfârșit letal. Epidemia grazează în tabăra dela Ceatalgea și San Stefano. Guvernul a hotărât să ridice bărăci de izolare în Hadenkői și San Stefano.

Șemlin. — Târziu noaptea ni-se telegrafiază, că azi seara podul de peste Dunăre între Șemlin și Belgrad a fost aruncat în aer de către Sârbi.

Adresa guvernului interinal albanez către Monarhia Austro-Ungară.

Viena. — Președintele guvernului interinal albanez, beiu Kemal Ismaili a adresat ieri ministrului de externe austro-ungar contele Berchtold următoarea telegramă:

Adunarea națională a delegaților din toate ținuturile albaneze întrunindu-se în orașul Valona a proclamat chiar acum independența Albaniei și a ales un guvern interinal, pe care l'a însărcinat ca să aperse poporul albanez și drepturile lui amenințate cu nimicire de către armata sârbească și să elibereze pământul țării inundat de armatele statelor balcanice aliante. Aducând aceasta Excelenței Voastre la cunoștință, totodată rog guvernul Majestății Sale cesaro-regesti, să recunoască schimbarea aceasta întâmplată în viața politică a națiunii albaneze. Albanezii, cari întră prin acest fapt în șirul națiunilor europene, între cari astfel ea e cea mai tânără, au în vedere numai scopul de a trăi în pace cu toate statele balcanice și astfel să fie un element al echilibrului. Ei sunt convinși că guvernul Majestății Sale cesaro-regesti tot astfel și întreagă lumea civilizată îi va primi cu bunăvoință și le va apăra ființa lor națională contra oricărui atac și oricărui împărțiri a teritoriului lor.

După cum se anunță ministrul de externe italian San Giuliano a primit o telegramă de acelaș text.

INFORMAȚIUNI

Arad, 30 Noemvrie 1912.

Sunt depunerile spre fructificare și în caz de război sigure ?

Despre tema aceasta scrie foaia economică din Germania „Die Sparkasse” între altele următoare:

„Pentru banii depozitarilor oferă garanțe: 1. Avere proprie (capitalul de acți și fondurile de rezervă) a băncilor. 2. Totala avere a membrilor din direcțiune și a comitetului de supraveghiere și 3. Pretențiunile, adică sumele împrumutate de bănci.

„Deoarece băncile își plasează capitale cu deosebire pe ipotecă și cambii intabulate la primul loc pe averi, cari nu sunt mai mult decât până la 60 procente din valoarea lor însărcinate, deja și împrumutarea aceasta oferă garanția perfectă depozitarilor, fără a mai vorbi și de celelalte garanții amintite mai sus.

„Toate acestea au valoare și pentru au

de război. In anii 1866 și 1870—71 toate băncile au fost la culmea chemării lor și nimica nu și-a pierdut nici un filer din banii depuși la bănci.

„Tochmai în vremuri de război e primejdios, ca cineva să-și scoată banii din locul lor sigur dela bancă și să-i ducă acasă ori altundeva de unde ușor îi poate fura.

„De aceea e mult mai bine, ca oamenii să ridice dela bănci numai atâta sumă, de câtă au numai momentan lipsă și fiecare coroană de prisos să o lase sau să o depună spre păstrare în bancă, unde e pe deplin asigurată.

„Intre statele civilizate averea privată e neatacabilă. Depunerile dela bănci sunt averi private și după dreptul internațional nici o bancă nu poate fi silită să plătească banii depuși spre păstrare nici statului, în care se află și nici dușmanului.

„De aceea presupunerea, că depunerile ar servi pentru acoperirea cheltuielilor unui război și ar fi pierdute între astfel de împrejurări, e lipsită de orice bază serioasă.

„Tochmai în vremuri critice trebuie să arătăm cea mai deplină încredere față de bănci.

Noul episcop al Lugojului: Dr. Valeriu Traian Frentiu. Credincioșii diecezei Lugojului își îndreaptă astăzi privirile către noul arhieru. In privirile lor licăresc suferinți seculare și toată droșia amărăciunii lor strănse din nădejdi fante. Noul ales le deșteaptă noi puteri și aspirațiilor lor le întinde un nou drum mui norocos. Capabil de noi trude și jertfe, reînviți sufleteste asteaptă îndrumările alesului Domnului, însuș bănățean de baștină e un înțel-gător al vieții bănățenilor.

Dr. Valeriu Frentiu s'a născut în 1875 în Reșița. Tatăl său a fost paroh și asesor consistorial. Școlile elementare le-a terminat în Reșița, gimnaziul în Fél-yháza și Blaj, teologia la universitatea din Budapesta, doctoratul în Augustinul din Viena. Ca practicant în curtea din Lugoj a fost hirotonit în 20 Sept. 1898 de mâna Prea S. Sale episcopului Dr. Demetriu Radu. În rest timpul studierii la Viena s'a angajat din propriu îndemn ca preot militar predicând număroș lor ostași români fără altă satisfacție decât mulțămirea sufletetească de a sădi rod bun în sufletele lor.

Luând doctoratul s'a reîntors la Lugoj, unde a ocupat o mulțime de funcțiuni: bibliotecar, arhivar, vicenotar. În 1903 a fost designat paroh și protopop al Orăștiei. Păcă la instalarea în Orăștie din 1904 i-s'a încredințat aranjarea sub tipar a Șematismului bisericesc și localizarea bibliotecii și arhivei diecezane în aripa nou zidită a reședinței. Instalat în Orăștie a început o serie întreagă de misiuni populare în părțile clojene, orăștiene, ale Hațegului, Timișoarei și Jielui. În decursul administrării de un an și a districtului Babolnei s'a zidit biserica nouă din Sarașău. A adunat pentru zidirea bisericii din Orăștie 10.000 cor., dar fiind denumit în 16 Martie 1912 vicar foraneu episcopesc, protopop și paroh al Hațegului, biserica nu s'a putut înălța. În noua funcțiune de câteva luni a putut pune la cale zidirea alor 6 bisericilor nouă și a alor 3 case parohiale. Fiind reorganizat ordol Sfântului Vasile-cel-mare la Mănăstirea Prislopului de lângă Hațeg, a adunat aci preoții la exerciții spirituale, însuflând o nouă viață în această instituție sacră.

O nouă cooperativă sătesească. Ni-se serie: Locuitorii din comuna Drauf, sunt rău situați în privința materială. Spre a înlătura năpasta aceasta, anul acesta au pus baza unei însoțiri cooperative sub firma: „Plogarul”. Firma însoțirii și înregistrată la tribunal, așa că-și poate începe activitatea.

Însoțirea a statorit minimalul cvotei de membru, la suma de 20 cor., dând prin aceasta pu-

tința și celui mai sărac să se înscrie membru. Scopul acestei însoțiri este promovarea intereselor agricole și sprijinirea economilor. Se va ocupa deci cu: 1, cumpărarea de moșii; 2, vinderea și cumpărarea a tot felul de bucate; 3, mijlocirea cumpărării și vânzării de mașini economice; 4, dă împrumuturi pe cambii și ipotecă; 5, dă avansuri pe roduri de bucate.

Aceasta este prima însoțire din comitatul Arad, care pe lângă împrumuturile obișnuite de bani a început a lucra și cu bucate, ferind poporul de rând de specula neomenoasă și dând economilor mici împrumuturi în zile de lipsă pe roada de câmp.

G. Popa.

Serată literară. Duminică în 1 Decembrie amatoriile români din Arad aranjează o serată literară în sala „Milenium”, cu care ocazie se va ține o conferință, se vor declama poezii și se va cânta. Publicul românesc este rugat să participe în număr cât se poate de mare.

Logodnă. — D. Valeriu E. Bragea, înv. în Tornea, s'a logodit cu doara L. Craiovanu, fiica fostului funcționar de bancă în Banat, N. Craiovanu. Sincere felicitări.

Noua intrunire dela soc. de cultură „macedo-română”. Din București ni se anunță: Din inițiativa studenților macedoneni și „centrului studentesc” din București, s'a ținut o nouă intrunire în vederea marelui meeting ce se va ține Duminică în București, în chestiunea aromânilor. În afară de studenți au mai participat d. Lambriu, d. Ianculescu, d. G. Stănescu, președintele clubului meseriașilor etc... Au vorbit d. Atanase Zega, președintele societății studenților macedo-români, d. L. Boga, P. Marcu, care citește o scrisoare primită dela o rudă din Macedonia și în care se descriu cele mai mari cruzimi pe cari le fac grecii fraților români din Macedonia. Din partea studenților aromâni au mai vorbit d-nii Take Samarineanu și Danți. Din partea „centrului studentesc București” a vorbit d. P. Căuceș președintele centrului, apoi d. Bănu și d. E. Diaconescu secretarul „centrului studentesc”.

În urmă, d. A. Zega, președintele studenților macedo-români a citit următoarea moțiune:

Studentii universitari români strinși azi 13 Nov. în sala societății de cultură macedoneană, hotărâse să agite energie fiecare în cercul său, pentru ca curentul trezit azi în societatea românească să dea răsunare asasinatelor și atrocităților pe cari frații noștri macedoneni le-au suferit și să se obțină pentru ei, de către regatul României libere, o situație națională, unitară și politică ce li se cuvine.

Studentii declară de asemenea că nu vor înceta cu acțiunea lor până ce intrunirile începute nu vor avea cuvenita izbândă desăvârșită.

Intrunirea s'a sfârșit pe la orele 11, când studenții au cântat diferite cântece naționale.

Moartea patriarhului grec din Constantinopol. Patriarhul grec Ioachim, a încetat din viață. Dela prânz patriarhul și-a pierdut conștiințele. Agonia a fost liniștită. La orele trei patriarhul a murit. Conform obiceiului, corpul său trebuie să rămână expus timp de trei zile la patriarhat spre a fi văzut de toată lumea. Funerariile vor fi grandioase. Onorurile vor fi făcute de toți marinarii ortodoxi.

Ca pretendenți cu mai multă perspectivă pentru scaunul patriarhatului sunt mitropolitul din Smirna, Chrisostonos și Chalzedon Germanos, amândoi adversari aprinși ai exarhatului bulgar. Cu Ioachim, care cu toată energia față de Sublima Poartă, posedă mari capacități politice, dispar toate perspectivele asupra înlăturării Schismei. Afară de asta ocupațiunea bulgară ar putea produce populațiunii grecești din Macedonia mari dificultăți la alegerea patriarhatului în timpul celor 40 zile prescrise. De aceea moartea lui Ioachim tocmai în criza actuală este o grea lovitură pentru grecii osmaui.

O pedeapsă înspăimântătoare. Se știe că la Lule Burgas și Ciorlu armatele turcești au fost cuprinse de panică și au fugit în dezordine din fața focului negător al artileriei și infanteriei bulgare. Au contribuit la această panică atâtea împrejurări ca și-e aproape imposibil să stabilești responsabilitățile. În primul rând lipsa de pregătire a soldaților cari nu șiau să se folosească de tunurile lor, apoi proasta organizație a intendentei turcești, care a lăsat pe soldați flămânzi zile întregi, anarhia din comandament, atâtea și atâtea cauze cari au făcut fatal dezastrul militar al Turciei. Totuș conducătorii militari ai Turciei de azi au crezut că greșelile făcute de ei și de guvernele turcești timp de ani de zile trebuie plătite numai de câțiva nenorociți soldați, cari n'au altă vină decât aceea de a fi încercat să lupte pentru o țară pe care conducătorii au dus-o la marginea prăpăstiei. Și atunci comandanții militari au dat ordin ca vre-o șase mii de soldați, din cei ce fuseser cuprinși de panică la Lule Burgas, să fie adunați la un loc la San-Stefano și au iscodit pentru ei o pedeapsă înspăimântătoare așa cum numai turcii pot să pedepsească, au hotărât să fie omorâți prin foame. În adevăr un prieten al ziarelor noastre sosit din Constantinopol, ne arată că acești soldați au fost grămădiți la San-Stefano, înconjurați de armată și ținuți acolo zile întregi fără a li-se da nimic de mâncare.

Oamenii aceștia veniți poate din fundurile Asiei pentru a lupta cu un dușman depărtat, se văd acum condamnați la cea mai groaznică moarte, moartea prin foame. E fără îndoială monstruos și stupid ca venind să mori luptând pentru țară, înfiorat de grija acestei țări, zdrobit, înfiorat de durere când mândria ei îți pare îngenuchiată, să vezi cum mori zi cu zi, închis în lanțul propriilor tăi camarazi, în chinurile sfâșietoare ale foametei. De altfel turcii se poartă cu soldații lor ca și cu câinii lor.

Acum câțiva ani ei s'au gândit să scape de puzderia de câni, cari foliau pe străzile Constantinopolului, și cum Coranul opreșteuciderea cânilor, au găsit un mijloc foarte ingenios, ca fără a călca prescripțiile cărții sfinte, să scape totuș de haitele de câni cari chealajiau pe străzile Constantinopolului. I-au adunat pe toți și i-au transportat într-o mică insulă pustie din marea de Marmoră și i-au lăsat acolo să moară de foame. Tot astfel procedează și acum cu nenorocii soldați înfrinți și puși pe fugă la Lule Burgas.

Șase mii de oameni vor muri la San-Stefano, vor muri încet, cutremurați de groaza sfârșitului lor sinistru, scâncind în chiururile foametei ca și câinii cari mureau pe insula părăsită din fața Constantinopolului.

x Atrag-am atențiunea on. cetitorilor noștri asupra anunțului „Picklin” publicat azi.

x Nadler és Dr. Schönfeld fabrică de oroloage pentru turnuri, Budapesta VIII. Prater 9. O recomandăm în atenția On. public cetitor. Această firmă, după cum suntem informați liferează cele mai perfecte oroloage pentru turnuri, cu preț redus bisericilor și comunelor. Trimite om de specialitate pentru luarea măsurilor necesare pe cheltuiala proprie, la garanție pentru oroloagele liferate. Lămuriri și catalog trimite gratuit celor ce se refer la acest anunț din ziarul nostru. (N 42)

x Cuptoarele „Cora” reclamă puțin material de încălzit. Cuptoarele acestea precum și alte cuptoare bune și vetre de fier se vând cu prețuri ieftine la ferăria Pöhm János, Arad, piața Libertății (Szabadságtér). (P. 427—20).

x Din esența mea se poate pregăti o economisire de 200% ieftin acasă după carte ușor și curat licher, rum, rachiu și coniac. Esență pentru 1 litru 50 fileri. Rachiu alas, Anisette, Piersică, Benedictin, Chartreus, Pere imperiale, Amar, Chimin, Cafea, Coniac, Marasquino, Roze, Vanilia, Esență pentru 1 litru rum, de Amanas și rum de Iamaica 32 fileri. Esență pentru 1 litru rachiu de prune, de drojzii și trebere 20 fileri. 1 litru spirt de 96% rafinat 2 cor. 20 fil. Părul cărunț și mustața cărunț se opresc bine cu vopseaua „IDEAL” pentru păr care e nestricăcioasă. Prețul 3 cor. Se află de vânzare în toată colourea la Fekete Mihály, droguerie la „Jugor” în Murăș-Osorheiu (Marosvásárhely). (Fe 424)

„Să nu vinzi scump, dar să târguești ieftin”.

Acesta este secretul succesului nostru.

Cui îi trebuie dar
mobile frumoase, ieftine
și bune

Se 228—100

Să cerceteze pe

Székely és Réti

fabricanți de mobile

Marosvásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propriu.

Alegere mare în trusouri pentru mirese.

Vânzare în rate fără ridicare de preț

PAGINI RASLETE.

In pragul unei lumi nouă.

— Măi, mișcă-ți mâinile să nu-ți încremenească!

Și ochii tatălui se îndreptară ferios sămănând furtună spre băiat, pe a cărui față vorbele păliră ca sfârscul unui biciu ce te săgetează prin tot trupul...

Sudorile i-se îngâmădiră în broboane mari pe frunte, iar prin pleoapele ochilor se resimți fluidul sărat cum își căuta loc să prelingă apele ochilor. Ochirile dușmănosului tată îl țineau ținut, îi încremeniră mâinile pe coada săpei, care zorea bărbătește supusă de mâna plâpândă aproape amorțită a micuțului. Deci nu-și putu face răgaz să-și ducă mâneca negrei lui cămeși pe obrazul plin de zăpușeală...

— Nu-i vreme de dormit când ne stă lucru în spate! Așa se muncesc banii! Așa se ține la școală și la hodină — cu munca până dai în brânci!

În această clipită toate nădejdele în sufletul înțelegerător al băiatului se arseră ca la pira unui foc tiran — văzându-și viața lui cum se destramă și îl cuprinse o stare de nesimțire, înzădar căuta să-și strângă fărâmiturile lui de cugetare din vârtejul amestecător, care-i năluce toate simțurile... Bătăile inimii lui începură să-i zvănească mai repede și mai cu putere sub presiunea focului dinlăuntru, ca valurile unui lac agitate de o putere haină. Tăcerea îndelungată a tatălui său îi aduse în ori, își putu da bine seama de ce se potrecuse cu el, dar un miros greu i-se asterna în suflet și avea senzația omului mare desbrăcat de însăși înfățișarea lui între oameni: de cinste.

O singură clară idee se înstăpâni în mintea lui, cu toate că avea două clase gimnaziale cu frumos succes: de acum e legat de glie, mărginit a-și încorda puterile în greaua luptă cu pământul ca să poată trăi o viață într-agă, pr simțea că trebuie să sucumbă acestai lupte, trebuia să-și sfârșiască viața cât de curând și o ușoară răsuflare plină de durere și de nădejde îi ridică pieptul slăbit, curmat de oboseală. Și cu cât puzderile de raze se îngâmădeau spre vatra asfințitului înve mântând în purpură diafană restul lumii, cu atât mai potolite îi erau răsuflările mohnite, până ce inima i-a fost cuprinsă în vraja unui misticism atât de duios și dulce, de nu putu opri două lacrimi, cari îi scaldară ochii în apele lor divine și-i perduceră seninătate.

Piecară apoi cu carul încărcat de saci către bordeiul lor...

Miciodată omul nu-i mai sincer, mai adunat cu forțele sale suflet-ști decât sub puterea magică a sfinteii inserări. Creștinul zdrobit de oboseală în acele clipe de mai directă comunicare cu puterea atotstăpânitoare peste lume a Dumnezeuirii, își clăd-ște altar în sufletul său. Pe altar își pune toate credințele cu voia, ori fără voia trezită în minte, focul speranței, aprins de largile cruci ale mânilor înălțate către cer, le mistuie, iar fumul tămădiei ce se înalță îi d-șteaptă partea cea bună a ființei sale.

Tirania tatălui a fost venită numai sub impresia greutateților ce-l așteaptă și din vedenia unei deschilibrări a vieții familiare. Ajuns însă la conștiința vorbelor crude ce le aruncase micuțului simți o răboșeală și se sguđu ca de o frântură a încheeturilor lăuntrice. O tăcere mută se sălăslui împrejurii și întreaga atmosferă imprumută greutatea gândurilor ce-l munceau. Merg-a abătut alături de carul încărcat cu saci de cartofi și roțile grele, neune, țășneau vaete surde de-ți pârca că le simte pământul până în mari adâncimi. Jugul boilor pârăia încet și scârțâitor la fiecare pas punga-gace când se freca de cafa roasă...

Luna scânteia palid pe luciul pământului desbrăcat de podoabele verii. Bătăura bordeiului bătrân sprijinit de câțiva stâlpi reflecta ciudat mărgăritarele razelor aspre prin boabele reci de rouă, ce se grămădeau pe firele de iarbă aproape înco-

voiate de povara lor. Carul se opri sub copacul de dinaintea porții, sacii fură coborâți, și pe-te câteva minute aceeași muțenie apăsătoare se lăți peste împrejurimi, numai hăt departe spinteca văzduhul sprijinit de nenumărate țâfi albe, argintate câte-un glas datunător al vre-unui vecin răcăjit, ca un ehou al toamnei cu sunetul ei straniu și sfâșietor pentru casa fără căldură și lumină...

În noaptea aceea frumoasă îngrijatul părinte nu putu ațipi l-se sbătea sufletul între două lucruri: „de-l dau la școală am să rămân sărac, pe dromeri, un vai-de-om de răsul lumii, pe când scasă mai mi-e mână de ajutor și-și poate câștiga avere;” dar iarăși i-se prizărea în minte un luminos simțământ de a avea în casa lui unul, care să știe spune toate tainele lumii ăsteia și să ajungă dascăl în sat, cu cuvântul lui Dumnezeu în gură, ca să dea în toată ziua cuminecătura din sfânta carte a Bibliei la o sută de băieți... Atâta i-s-a încălzit sufletul că simți norod de broboane cum i-sa pornesc pe fața înfierbântată. „Numai de m'ar cunoaște, de nu și-arintoarce fața dela mine în zile de grea casnă, când oi cădea la pat... Dar Dumnezeu e bun, și va da răsplata muncii...” În așternutul de paie de pe pomesteală se simțiră niște svârcoliri urmate de suspinuri chinute, cari rupseră inima de durere a tatălui. La aprinsul luminării văzu cum din ochii micuțului curgiau vale șiroaie de lacrimi pe obrazul palid de ceară. I-pitit de o atât de puternică îmboldire sufletască se adresă micuțului mișcându-l ușor să se trezească: — „Vrei să mergi la învățătură taică?” și cuvintele se săpară în sufletul micuțului, un vis frumos ca o ferie se țasu în mintea-i, iar la repetirea într-bării făcu ochii mari și cu iț-ala unui fulger înțelese sufletul tatălui său, și ca hipnotizat se ridică în picioare, se găta de plecare...

Din nou scârțâiră roatele carului sub puterea aceleiaș greutateți...

Crâșmarul satului vorbi la o parte cu tatăl, dar băiatul, care zgrăbura de răcoarea dimineții, înțelese prea bine vorba ce putea să fie între ei.

— O să încerc și asta și de vor mai fi zile văm vedea cu ochii rodul. De mi-ar face școala om dintrânsul, ca să te poți înțelega cu el, că școala nu totdeauna dă oameni. Ea face și ne-oameni. Le ascute mintea de multeori așa că nu mai poți grai trei vorbe așezate cu el. Toate ca toate, dar să-mi pă-treze credința ce i-am dat-o în puterea Celui de sus și să ne păzească legea...

Strânse mâna cârcămarului care opri sacii.

A doua zi cătarea micuțului din nou era începută.

Mama l-a învălit cu ochii înlăcrimați, tatăl cu o gravă seriozitate.

Dumnezeu cu tine, micuțule! Vom mai vedea ce lume trăiești tu și cum vei înțelegi rostul lumii ăsteia, pe care așa de serios începi să o tră-ști...

Ion Spovadă.

Bibliografie.

A apărut:

„Anuarul Băncilor Române pe anul 1913”. Anul XIV. R-dactor: Constantin Popov. Sibiu. Tiparul tipografiei arhidiecezane, 1912.

În zilele trecute a arărat în editura „Solidarității” și în forma obicinuită cunoscutul șematism al institutelor de bani române (societăți pe acții și însoțiri).

„Anuarul” pe 1913 se extinde 15 coșle de tipar și coala primă cuprinde pe lângă partea calendaristică obicinuită, următoarele notițe și informații de folos practic: Mărimea normală a banotelor; Terminul ultim pentru răscumpărarea și retragerea din circulație a notelor Băncii Austro-Ungare; Timbre de documente; Chei pentru calcularea intereselor; Frațiunile comune mai obicinuite transformate în fracțiuni decimale; Tragerile la sorti ale lozurilor; Competința de timbru a registrelor comerciale (cu exemple); Scalele de timbre I. II. III; Tarifa pentru telegrame; Tarifa postală; Monetele diferitelor state.

Șematismul însă se extinde pe 14 coșle cuprinde în 5 părți institutele de credit: societăți pe acții (152 la număr); însoțirile (53 la număr); societăți comerciale și alte întreprinderi (15 la număr); „Banca generală de asigurare” și „Solidaritatea”. La fiecare din acestea sunt indicate: în toate limbile înregistrare, anul fondării, capitalul social, prețul acțiunilor, termenul de precețințe al cupoanelor, dreptul de vot, semnarea mea, foile oficiale, numele și domiciliul membrilor din direcțiune și din comitetul de supraveghere, numele și titlul funcționarilor, bilanțul și costul profit și pierdere pe 1911, în fine împărțirea profitului net și a cotelor de binefacere.

Un capitol special tractază despre „Solidaritatea”, arătându-se numele membrilor ei, însoțiri, condițiile de primire, numele și domiciliul membrilor direcțiunii, al comitetului de supraveghere și al revizorilor-experti, precum și ultimul bilanț pe 1911.

După acestea urmează o consemnare a instituțiilor financiare-economice parte deja înființate parte sub înființare, aranjate după comitate și tabelă a dividendelor băncilor noastre pe 1911.

„Anuarul” se încheie cu donă sumare: după sediu, arătându-se în care oraș ce instituții financiare românești sunt și altul alfabetic.

Prețul „Anuarului” legat în pânză este 4 lei plus pentru porto 30 fl., total deci 4 cor. 30 fl. și se poate comanda la administrația „Revista Economice” în Sibiu (Nagy-z-ben).

ECONOMIE.

Bursa de cereale.

Cursul azi la ora 12 și jum.

Budapesta, 30 Noembrie.

Grâu pe Aprilie	12.02
Săcară	10.52
Porumb (Cucuruz) pe Mai	7.76
Ovăs pe Aprilie	11.16

POȘTA REDACȚIEI.

Dnul Ludovic Vida, (Oradea-mare). Scrieți la Tipografia „Ramuri”, pentru redacția rev. „Ramuri”, Craiova, România.

POȘTA ADMINISTRAȚIEI.

Romul Todea, Albac. Am primit 7 cor. ca bonamentul pe cvart. IV 1912.

Urban Jarnik, Praga. Dr. Alexandru Tălășescu, medic Constanța, c de ajuns.

Dr. Emil P. Grozda, Tinca. Incă 1 cor. aveți plătit pe 1912.

La tipografia „CONCORDIA” alți care momentan un mașinist care se pricepe și la lucrări în ton precum și la sterotypat. Reflectanții să se adreseze la administrația ziarului nostru.

Pianuri excelente, pianine și harmonium

cu prețuri ieftine se vând la

FARKASHÁZI și BIRO magazin de pian

BUDAPESTA, Váci-körut nr. 12.

Condițiuni favorabile de plătire. Schimburi de vedetă

The Maschine Gas Ltd.

Cea mai confortă și mai frumoasă luminație pentru vile, stabilmente, farmacii, hoteluri ospătării, etc. 1 oră de 1000 flacăre de lumină 8—10 fileri.

Agenturi principale în Ungaria și Austria:

BENE și WEIN

ingineri mecanici diplomați. Biron tehnici

BUDAPESTA, IV., Harisbazar 2. nr.

Plănuiesc și execută totfelul de aranjamente și instalări de luminat. (E 368-

„SEVERINEANA“ societate comercială din Caransebeș primește

un commis

în bransa colonialelor cu o praxă îndelungată. Cei cari și-au câștigat și praxă în fererie și sunt eliberați de miliție, sunt preferați. (Ka 608)

aranjamentul bisericesc de vânzare.

Din cauza zidirii unei biserici nouă mai mare, se vinde aranjamentul întreg din cea veche constând din Iconostas, strani, stoluri, etc. toate în stare foarte bună.

Reflecții binevoiască a se adresa comitetului parohial gr. ort. rom. din Temesvár Gyárváros.

Constantin Taran,
președinte.

(Ka 609-3)

un teolog

de clasa I. Caută o fată inteligentă ori țărăncă cu 40 mii Cor. bați gata.

Adresa. (Ka 613) **A. B. Belényes** (poste-restante).

AVIZ.

Acei domni, cari au optat din emisiunea a doua a subscrierului institut acțiunile cu numărul 2199, 2200, 2249, 2283-4, 2370, 2413-22, 2583-92, 2593-2602, 2603-12, 2638, 2639-40, 2671-2, 2738-42, 3062-5, 3066-8, 3682-3, 3991-4000, 3734-53, 3920-29, 3764-73, 3800-9, 3859-60, 3863-5, sunt provocați să solvească restanța din acțiunile optate, fiindcă la anul când în decurs de 30 de zile de la această provocare nu vor satisface acesteia atunci în sensul §-ului 10. din statute își pierd dreptul de acționari și sumele ce le-au plătit în contul acțiunilor trec la fondul de rezervă al societății.

DIRECȚIUNEA

institului de credit și economi
„Vatra“, Cluj.

(Ka 614)

Manuale folosite și noi

pentru toate instituturile de învățământ precum și hârtie și revizite de scris se capătă cu prețuri ieftine la librăria **Fleher Sándor**, Arad Piața Libertății (Szabadság-tér) nr. 1. (Ka 807-100)

In cancelaria subscrierului află imediat aplicați

un candidat de avocat

cu praxă. Reflecții să se adreseze subscrierului, arătând și condițiunile.

Dr. Gavril Sueiu,
advocat Hâtszeg.

(Su 569-5)

Caut

un scriitor,

care posedă limba română și vărsat în afacerile scrisii funduare. Postul e de ocupat momentan. Reflecții pe lângă comunicarea pretensiunilor să se adreseze lui

Dr. Dénes Arthur
adv. Marosujvár.

(De 591)

DIAMANT FERENCZ

electrician, magazin de candelabre Arad, str. Dák-Ferencz nr. 7. (Di 336-140)

Aviz.

Avem onoare a aviza mult onorații noștri de meserie cât și onoratul public, căci în magazinul nostru de ghete se poate cumpăra totfelul de ghete după moda cea mai nouă pentru domni, dame și copii cu cele mai modeste prețuri. Toate ghetele sunt fabricatul nostru propriu de cea mai bună din cel mai bun material.

Vă rugăm a încerca și vă veți convinge.

Cu stimă:

Asociațiunea pantofarilor
(Arad Czipészok Termelő Szövetkezete)

(Di 521-25)

Arad, Szabadság-tér nr. 14 „La cizma roșie“.

IUSTIN OLARIU, director executiv.

(E 595)

sunt cele mai bune și mai
precise oroloage.

Se capătă la toți ceasornicarii
mai de seamă. (Du345-12)

PURGATIV MODERN, cu efect imediat
1 cutie 1 coroană

Farmacia „BAYER“ Budapest VI.,
Andrássy út 84. liferantul curții arhiducelui.

(E 598-10)

In contra tusei, răgușelei și catarului nu e nimic mai bun decât
Bomboanele Réthy.

La cumpărare să grijim cerind anume fabricatele Réthy, deoarece sunt emulțe imitații nereușite. — Originalul are pe cutie cuvântul »RÉTHY«. — O cutie 69 fil. O cutie mare 1 cor. Se capătă în ori-ce prăvălie. Se primiți numai cele cu marca »RÉTHY«. (Go 581-6)

Advocații

Dr. Králitz Lajos și Dr. Lukácsy Lipót

și-au mutat cancelaria în str. Salacz nr. 6. (I etaj).

(Ka 607)

Fondat în a. 1845.

Telefon 162-01.

DRECHER IGNÁCZ és FIA

fabrică de mărfuri fine de oțel

BUDAPESTA, IV., Kossuth Lajos-u. 14.

Oferă totfelul de cuțite de buzunar, fearfeei, briciuri, achizite pentru ras și manikur, tacâmuri pentru poame și pentru miază, instrumente pentru grădină și artelii de economie. Cereți catalog. (E 589-50)

Schimbare de hotel.

Am onoare a aduce la cunoștința on. public. precum și cunoscuților prietenilor, că am cumpărat

Hotelul-Savoy și restaurantul

din Budapesta, VIII. bulev. Iózsef nr. 16

Săli speciale pentru bancheturi și nunți. Scara concertează orchestra lui Kurina Símfi. Roagă binevoitorul sprijin.

Farkas Vince, proprietar.

Directorul hotelului „Stefania“, și a cafenelei „Quarnero“, din Abbazia și proprietarul cafenelei „Simplon“.

(E 382-10)

(E 382-12)

SANATORUL JÁNOS

: obstetrică :
și gynecologie

o o o

Profesor: **Dr. BÄCKER JOZSEF.** — Medic-șef: **Dr. TOTH GÉDEON.**

BUDAPEST, Városmajor-utca.

Mme B. GOLDSTEIN

Brașov, str. Kloster 33.

„Prima fabrică de corsete din Brașov”

Execută și expediază orice artelii în bransa aceasta. — Rog să cereți prețurent — ilustrat. —

Go [262-50]

CORSETT ONIC

ANUNȚURI

se primesc cu prețuri moderate la administrația ziarului acesta. :-

Câteva cuvinte asupra boalelor secrete!

Trist, — dar în realitate adevărat că în vremea de azi e bătătoare la ochi mulțimea acelor oameni, a căror sânge și sucuri trupesti sunt atrofiate și cari în urma ușurinței din tinerețe și prin deprinderi rele și-au sdruncinat sistemul nervos și puterea spirituală. E timpul suprem ca aceste stări îngrozitoare să se pună capăt. Trebuie să fie cineva care să dea tinerimei deslușiri binevoitoare, sincere și amănunțite în tot ce privește viața sexuală — trebuie să fie cineva oăruia oamenilor să și încredințeze fără teamă, fără sfială și cu încredere necazurile lor secrete. Dar nu e în deajuns însă a destăinui aceste necazuri ori și cui, ci trebuie să ne adresăm unui astfel de medic specialist, conștiințos, care știe să dea asupra vieții sfaturi bune sexuale și știe a ajuta și morburilor ce deja eventual există, atunci apoi va înceta existența boalelor secrete.

De o chemare atât de măreață și pentru acest scop e institutul renumit în toată țara al **Dr.-ului PALOCZ**, medic de spital, specialist (Budapesta IV. Muzeum Körut 13. unde pe lângă discreția cea mai strictă, primește ori cine (atât bărbații cât și femeile) deslușiri asupra vieții sexuale, unde sângele și sucurile trupesti ale bolnavului se curăță, nervii i-se întăresc, tot organismul i-se eliberează de materiile de boală, chinurile sufletești i-se liniștesc.

Fără conturbarea ocupațiilor zilnice dr. PALOCZ vindecă deja de ani de zile repede și radical cu metoda sa proprie de vindecare, chiar și cazurile cele mai neglese, ranele sifilice boalele de țevă, bășică, nervi și gira spinării, înepăturile de confuzie a minții, urmările oasnei și ale sifilisului, erecțiunile de spaimă, slăbirea puterii bărbătești (impotența), vătămurile, boalele de sânge, de piele și toate boalele organelor sexuale femeiești. Pentru femei e sală de așteptare separată și esire separată. În ceence privește cura, depărtarea nu este piedică, căci dacă cineva, din orice cauză, n'ar putea veni în persoană, atunci i-se va da răspuns amănunțit foarte discret prin scrisoare (în epistolă e de ajuns a se înlătura numai marca de răspuns). Limba română se vorbește perfect. După încheierea curei, epistolele se ard, ori la derință se retrimite ficăruia. Institutul se îngrijește și de medicamente speciale. Vizitele se primesc începând dela 10 ore a. m. și până la 5 ore p. m. (Duminica până la 12 ore a. m. Tratament și cu **Ivar Ehrlich 606**.

Adresa: **Dr. PALOCZ**, medic de spital, specialist în Budapesta, dela 1 Noemvre IV., Muzeum-körut 13.

Picăturile de stomac a lui Brády

prevăzute cu marca de scutire S. Maria de Marlacell pe cari poporul le numește „Picături de Marlacell, pentru stomac“, de 30 de ani s'au întrebunțat cu succes așa, că sunt indispensabili pentru orice casă. — Picăturile acestea au efect neîntrecut la iregularități de stomac, contra stomacului stricat, ardere de stomac, înțineria scaunului, — circiuri de cap și stomac; greață, amețală, vomare, insomnie, colică, anemie, gălbînire, etc.

Se capătă în fiecare farmacie. — O sticlă mare Cor. 1.60, sticlă mică 90 fil., 6 sticle cor. 5.40, 3 sticle mari cor. 4.80. Pentru trimiterea înainte a sumei trimite franco: **BRÁDY K.** farmacie la „Regele Ungariei“ în VIENA, I. Fleischmarkt 2, Depot 5.

FIȚI ATENȚI! la marca de scutire, care reprezintă pe Sfta Maria de Marlacell, la împachetarea roșie și la sbuscierie, care este copio chipului de pe laturi și se respingeți orice imitație. (Le 60)

Sanatorul - Liget

a lui Dr. JAKAB

BUDAPESTA, VI., Nagy János-u. 47. (Városliget).

Loc de vindecare diagnostic pentru diabeti, pentru suferinzi de rinichi, stomac și intestine. Secții pentru boale de nervi și intestine, cure de îngrășare și slabire.

Cea mai modernă hidroterapie, inhalator, radumemanator, sistem Zander și gimnastică suzedează. Prospekte se trimt.

TELEFON: 106—00.

(E 450—13)

BĂRBAȚII DEBILI

și recâștigă puterea bărbătească perdută, dacă întrebuințează

tabletele „Neosan“

Brevetate și scutite prin lege.

Remediul probat și sigur contra debilității bărbătești, contra impotenței și pentru păstrarea puterii bărbătești până la cele mai înaintate bătrânețe.

Nu strică stomacul și pestetot n'are nici un efect stricacios.

O cutie cu 4 coroane 50 fileri
20 pilule
Se trimite cu rumburs în modul cel mai discret.
Depozit principal pentru Austria și Ungaria

Farmacia lui HUGO ÖRKÉNY
Budapesta VII., Thököly út 28. Depot 115 (Le 516—5)

A sortiment colosal

mașini de cusut, fonografe, biciclete și plăci pe lângă

— plătiri în rate favorabile! —

ATELIER DE REPARATURI!

KELEMEN SAMU
Seghedin (Szeged) str. Oroszlán.

Atelier special pentru repararea mașinilor de scris.

Catalog de prețuri gratis și franco. (Co 544—10)

Vânzare ocazională!

Prețuri foarte ieftine!

Magazin de dantele Arad, str. Asztalos Sándor 4.

Nu dați ascultare reclamelor răsunătoare, fiindcă este în interesul d-voastre să cumpărați mărfuri bune și ieftine

Se vor pune în vânzare următoarele mărfuri ieftine:

Dantele dela 2 fil.
Țesături de dantele dela 50 fil.
Gulere de dantele în orice fason.
Decoruri pentru haine, în orice execuție.
Cordele late, în orice culoare, 1 m. 60 fil.
Ciorapi de mătasă, moulin în orice culoare, cor. 1'10.
Ciorapi ordinari pentru femei 3 păr. cor. 1'—
Ciorapi flour calit. I. 3 păr. cor. 2'40.
Ciorapi cu vârgi pt. bărbați 3 păr. cor. 1'20
Ciorapi pentru băieți, în orice mărime dela 30 fil.
Ciorapi de mătasă pentru femei 4 cor.
Mănuși de ață 40 fil.
Mănuși lungi de mătasă 3 cor.
Mănuși de piele glacé lungi cor. 3'60 fil.

Năfrâmi de buzunar de batist pentru femei 20 fil.
Trieouri de vară pentru copii 50 fil.
Batist pentru scutirea corsetului 60 fil.
Jupoane de lister și clot cu crețele duble 3 coroane.
Jupoane de mătasă taft în orice culoare c. 7.
Talii de mătasă 6 cor.
Talii de batist cor. 2'40 fil.
Halaturi de delin, execuție frumeasă 6—6'50 coroane.
Cămeși pentru femei din șifon „R“. 1'60 cor.
Pantaloni pentru femei din șifon „R“ 1'80 „
Cămeși de zefir pentru turiști, execuție elegantă 2'60 cor.
Cămeși de zefir fără gulere 2'80 cor.

Cămeși albe din șifon „R“ pentru bărbați 1'98 cor.
Cămeși de noapte din șifon R. 2'60 cor.
Pantaloni albi, croi francez, Köpper I, 2'80 cor.
Gulere pentru bărbați, calit. I. 30 și 12 fil.
Manșete pentru bărbați „ „ 40 fil.
Bretele în orice culoare 70 fil.
Cravate de mătasă p. bărbați 30 fil.
Ploiere pentru bărbați și dame 2'80 cor.
Abituri fine pentru femei, acoperitoare de dantele pentru porturi, stori, draperii, covoare, linoleu.
Mătă-uri taft și messalin, dantele și țesături de dantele, asortiment foarte bogat.
Madeire brodate, corsete Reform etc. etc.

Rugăm să vă conviugeți fără obligamentul de a cumpăra.

Prețuri ieftine!

Telefon: 932.

[Ge 518]

Cu stimă: Magazinul de dantele (Csipkeáruház).

Atențiune! Mare asortiment de Madeira.

Mare asortiment de dantele și țesături de dantele.

Un adevărat eveniment al pieței comerciale din Budapesta

sunt prețurile cari sunt la înălțimea capabilității lor de concurență, pe cari le oferă mult st. d-ne
cel mai mare bazar din patrie de stofe moderne pentru dame, dorind a-și scoate capitalul ce zace
fără nici un câștig în magazinul, în valoare de milioane, de stofe rămase din sezonul trecut de
primă și de toamnă

în cadrul unei vinderi de Crăciun. ■ ■

cunoscut de toți, principiul apreciat de cercul cumpărătorilor ai firmei din întreaga țară, că firma

SZÉNÁSY GYULA, Budapesta IV. ker. Kristóf-tér 4.

cumpără numai materii de clasa primă și astfel afară de favorurile în prețuri pune poate la dispoziție lucruri distinse și în pri-
vilegiul excepționalității mărfurilor, ceea ce damele pricepătoare la stofe, cari știu să reducă prețurile de reclamă la valoarea corespun-
dătoare, apreciate și recanosc prin cercetarea bazarului din an în an în proporție tot mai mare.

Acest principiu îl va afirma firma și cu ocaziunea cumpărării de Crăciunul de față.

În deosebită atențiune se recomandă și prospectul seriilor de stofe de mai jos, cari servesc prin fiecare articolu din ele
pentru a spori numărul statornic al cumpărătorilor din întreagă țară și cu aceia, cari pentru prima dată în urma acestui anunț a
cumpărat firma cu comanda lor.

O serie de stofe pentru costume, din cea mai fină lână, în culori melé, discrete, ștearsă, un metru cu 3 cor. mai ieftin decât în toamnă, lățime 140 cm. prețul de prezent	4'—COR.	Afară de pânză de spălat metru cu 39 fil. se află în vân- zare și percaii și levantine, garantat de Cosmanosi și de Goldberger de prima calitate fabricate în Buda- veche, în locul prețului de 78 fileri cunoscut de astă- vară numai	—46 fil.
UN COSTUM INTREG (4 m.)	16'—"	(Cartoane cu prețuri și mai ieftine sau nu sunt fa- bricate Cosmanosi și Goldberger sau sunt greșit fabricate, în care caz fabricanții le vând în piațele de mărfuri ieftine ca marfă boffle).	
50 procente reducere în preț la cumpărarea de 4 serii de stofe diferite de prima calitate, necondiționat mo- derne, lățime 140 cm. [metrul de prezent	7'20"	Delain de spălat , prima calitate. Firma garantează, ex- cepționând mărfurile de calitate mai ieftină, că e o materie fără nici o greșală în fabricație. Cu bordure plăcute și frumoase sau fără aceste per meter numai	—46 "
UN COSTUM întreg (4 m.)	28'80"	Flanel-Tenis , prima calitate, cunoscută de bună de îna- inte se poate iarăși căpăta! Firma garantează că ca- litatea aceasta poate fi spălată și nu se destramă.	—36 "
O serie de stofe de lână double-fațe, lățime 140 cm. resturi rămase din sezonul de primăvară în loc de 850 cor. acum per meter numai	4'50"	Flanel hermelin pentru >Kimono<. Cu 10 cm. mai lat decât cel normal, complet 80 cm. lățime, gros, de tot moale. Față cu calitățile mai ieftine dar mai înguste și cari se adună la spălat e foarte avantajos. Per metru numai	—70 "
Un costum întreg (4 m.)	18'—"	O serie (din 8 colori) potrivit mai cu seamă pentru îmbrăcăminte de primăvară, lână noppé. Un articolu deosebit de ieftin al pieți de crăciun lățime 110 cm. per metru acum numai	1'70COR.
O serie lățime 115 cm. serge de lână calitatea primă cu 5 cor. 80 fileri lățime 20 cm. cu linii de mătasă brodate și în colorarea fundamentală. Prețul numai	3'80"	Un costum întreg (5 m.)	8'50 "
Un costum întreg (4 cm.)	15'20"	Delaine garantat din lână curată, care la primăvară se va vinde iarăși cu 1 cor. 50 fil. lățime 80 cm. Prețul cu considerare la cantitățile mari remase numai	—96 fil.
O serie de stofe în vânăt închis (blene marim) pentru costume. În urma trănicioiei și a lânii curate se re- comandă mai cu seamă pentru costume >tailor moder<. Prețul scăzut cu 50o/o—60o/o Per meter de prezent.	4'—"	Datist de mătasă primissima, simple cu modeluri mici și clasice Foulard, între ele multe mille fleur, în loc de prețul general cunoscut de astăvară de 1 cor. 25 fil. acum numai	—92 "
O serie de stofe Epinglè unicolore, foarte practic. După crăciun iarăși cu 1 cor. mai scumpe Lățime 110 cm, Per meter de prezent numai.	1'70"		
Serge pentru haine de strapaț, grosime mijlocie și potrivite pentru orice sezon, în 10 colori bine alese lățime 110 cm. Prețul normal 2 coroane 20 fil. Per meter de prezent numai	1'56"		
Un costum întreg (5 metri).	7'80"		

Toate aceste stofe — și aceasta firmă o accentuează deosebit — nu sunt numai lucruri ocazionale de CRĂCIUN, cari
sunt spre acest scop pentru ieftinătate sunt cumpărate en-gros fără nici o selecțiune dela marii fabricanți, ci fiecare articolu e o
marfă, care se poate afla și în colecția cu probe de stofe cu prețul normal de sezon, edată în fiecare sezon din partea
firmei. — Din lipsă de spaț aci n'au putut fi înșirate toate celelalte stofe, și firma trimite la cerere prin o corespondență, din
partea ei și din cele enunțate mai sus, cu plăcere o colecție completă cumpără în 3 casete cu probe de stofe. (E 584—2)

